

Павел Вежинов

Когато си в лодката

1

Вече втори ден – по нашите земни часовници – „Сириус“ се въртеше около тая проклетата Луна, червена и гладка като огромен детски балон. Всъщност наричахме я Луна само защото не знаехме какво друго име да ѝ дадем. Нейната майка-планета представляваше съвършено мъртво небесно тяло; на което според нашите специалисти никога не е имало органичен живот. Някъде далече в черното небе светеше с призрачна светлина тяхното зелено слънце. И изобщо намирахме се в един разреден и пустинен край на нашата галактика, където всичко ме потискаше и внушаваше предчувствия за нещастия и беди. Усещах, че и другите членове на екипажа са обхванати от някаква непонятна нервност, най-лошото, което можеше да се случи в кой да е галактически кораб. Само нашият комендант беше, както винаги, спокоен и уверен. На своите двеста и тринайсет биологически години той изглеждаше все тъй непоклатим, железен и мъдър – истински жив плакат на Столетието на големите космически завоевания. Такива като него бяха останали не повече от десетина и, струва ми се, благодарение само на тяхната дяволска упоритост Големият съвет за космически проучвания все още пращаше разузнавачески кораби по различните краища на галактиката. Но ние струвахме на човечеството невероятно скъпо – почти всеки трети от земното население трябваше да работи заради нашите доста безплодни скитания из пустошта. На всичко отгоре нашият век бе започнал да затъва в някакво непонятно и непредвидено от науката епикурейство, тъй че на земята всички ни гледаха като някакви празносчитащи негодници. Нашият комендант им отвърщаше с нямо презрение, което на борда на нашия кораб всъщност не беше и толкова нямо. Имах чувството, че ако зависеше от него, той би останал да скита вечно между своите доста скучни звезди.

Точно в пет часа на екрана се показва неговото студено и костеливо лице.

– В пет и трийсет всички при мен! – заповяда той, както винаги, малко безучастно и сухо.

– Слушам, Пер...

Той ни виждаше и слушаше всички едновременно. Това право на коменданта съществуваше сега само в галактическите кораби. Но само след миг чух на екрана познатия тих, меден звук – знак, че бяхме

останали сами.

– Славин, защо се усмихна преди малко? – запита той.

Тонът му не беше нито строг, нито любопитен.

– Не помня, Пер...

– Не хитрувай, Славин... Когато чу заповедта, ти се усмихна...

Понасъбрах малко кураж.

– Уважаеми Пер, заклевам се, че не се усмигнах. И все пак имате право да мислите така.

– А каква беше причината? Аз се поколебах.

– Искрено, Славин.

– Просто ми е чудно защо събирате съвета, като и без туй всичко решавате сам.

– И това ви дразни?

– Ни най-малко... Вие сам казахте, че съм се усмигнал.

– Но тоя път греша! – поклати костеливата си глава комендантът.

– Тоя път наистина ще вземем решението общо...

– Аз съм винаги на ваше разположение, Пер...

– Но интересно е, че се усмихна само ти, Славин... Другите го приеха като естествено.

– Страхувам се, че сте наблюдавали само мен – отвърнах аз.

Но комендантът сякаш не ме чу, погледът му ме следеше внимателно.

– Славин, в никой случай не взимай думите ми за забележка – каза той и тоя път гласът му звучеше много по-меко. – Но аз винаги съм смятал, че на тоя кораб най-добре ме разбираш именно ти.

Преди още да отворя уста, екранът угасна. Признавам, че се смутих. Всъщност той беше прав – аз наистина трябваше да го разбирам най-добре. Преди всичко именно аз бях историкът, който най-добре познаваше неговите двеста години. И освен това със своите лични деветдесет и шест години бях на второ място по възраст сред екипажа. Много повече неща ни събираха, отколкото ни разделяха. И все пак не го разбирах – той ми се виждаше странен, героичен и малко смешен, като някакъв дъвен хидалго. И малко тъжен понякога, както стават тъжни хората у нас, преди да умрат. Но аз дълбоко чувствавах, че той скоро няма да умре. Като че ли никога нямаше да умре, това ми се виждаше просто противоестествено. Без него животът като че ли би загубил истинската си стойност. Аз наистина се бях усмигнал, макар и в себе си. Беше ми просто смешно да съветваш такъв човек.

Екранът светна, показа се бледо, малко уродливо лице.

– Как си, Славин?

– Защо ме питаш, щом знаеш? – измърморих аз недоволно.

– Виждаш ми се малко потиснат – каза той. – Нищо, ще ти мине. И изобщо готви се за път, момченце!

Това ме изненада.

– Сигурен ли си, Херц?

– Е, не съвсем... В нашата работа винаги има рискове... Това е добър шанс за теб, момченце, този път здравата се наскучихме...

И беше прав, разбира се. Това невероятно червено кълбо, около което сега кръжехме, беше единственият свестен обект в рейса ни.

– Имаш ли чувство, че ни чакат изненади? – запитах аз.

– И още какви! – отвърна Херц доволно. – Да не мислиш, че са я построили току-тъй – за нищо.

Екранът отново угасна. Но точно в пет и трийсет ние влязохме с Херц в голямата зала, след като добре си бяхме побъбравили. Всички места освен нашите вече бяха заети. Голямата зала ни служеше и за банкети – в нея се събирахме на някой по-важен празник или при тържествени случаи. Тогава Пер вдигаше своята голяма чаша с комендантския знак и произнасяше към тост. Много странен беше комендантският му знак – глава на антилопа, животно, което сега трудно се намира дори по зоологическите градини. Всички смятаха, че не особено му подхожда, но в края на краищата човек познава себе си и своите вкусове по-добре от другите. Сега Пер седеше на своето място мълчалив и замислен и съсредоточено наблюдаваше ръцете си. Леко посивялата коса наистина му приличаше. Това напоследък като че ли беше станало мода, особено на Марсовите колонии, но аз, разбира се не вярвах, че се интересува от модите. Той чисто и просто не се интересуваше от външността си.

– Ами да започнем – обади се най-сетне той. – За втори път всички данни, включително и най-новите, бяха предадени на анализатора. И този път заключението е категорично – касае се за изкуствено, създадено от ръцете на мислещи същества небесно тяло. Въсъщност да се стигне до такова заключение няма нужда и от анализатор. По всяка вероятност става дума за нещо като жалон, като маяк или ориентируващ знак. Не е изключено да е и снабдителна база на някоя неизвестна на нас цивилизация. Или пък има някаква друга функция, която ние дори не подозираме. Едно само е ясно, че това огромно тяло не е поставено тук без никакъв смисъл. Наш дълг е да проникнем в този смисъл, да разгадаем тайната му. Вие сами разбирате колко важно е това. За пръв път из нашите странствувания из Космоса ние влизаме в контакт с някаква

цивилизация, която в техническо отношение стои по-високо от нас. Защото, съгласете се, такова нещо ние не бихме могли да сътворим и след хилядолетия. Можете ли да си представите какви гигантски кораби са пренесли тоя огромен материал, какви неизмерими средства са похарчени за строежа. И ако някой каже, че всичко това е направено, за да ни смае, сигурно ще се излъже.

Той спря за миг и механично посегна към джоба си. Знаех, че е потърсил там цигарите си, но, разбира се, не ги извади. Той пушеше винаги сам, и то в часовете, определени за сън. Доколкото си спомням, цигарите уж подпомагали мисловния процес, макар че това ми се виждаше глупаво. Техният безобразен дим надали можеше да се сравни с нашите съвременни стимулатори. Херц твърдеше, че комендантът сам си отглеждал тютюна в своята дача на Кордилерите. И макар да беше официалният психолог на експедицията, и през ум не му минаваше, че това странно занимание на коменданта може да се нарече и порок. За него Пер беше чисто и просто съвършенство.

– Има ли някакъв въпрос? – запита внезапно комендантът.

Залата мълчеше. И тъкмо Пер се готвеше да продължи, обади се Гавон:

– Възможно ли е на Луната да има живи човешки същества? – попита той. – От тия, които са я построили?

– Тая възможност анализаторът не отрича – отвърна Пер. – И в това се състои цялата сложност на нашето положение. Ако има, навярно те се крият под видимата повърхност на Луната. А защо?... През последните дни аз усещах у вас някаква спотаена тревога. Херц нарича това чувство за опасност, което идва от непознатото. Анализаторът е лишен от чувства, но и той предупреждава за известна опасност. Представете си, че изкуствената Луна е някаква гигантска мина, която ще се задействува при определени контакти. Ние наистина изпратихме там четири сонди. И макар че не успяха да вземат никакви проби, все пак не се получи и никакъв отрицателен резултат. Но от тоя опит, разбира се, не бива да се вадят крайни заключения. Ако Луната е заредена с антимаateria, която анихилира само при определени обстоятелства, можете ли да си представите каква експлозия от галактичен мащаб ще се получи. Именно затова ви събрах. Ако ние решим да слезем с развизавателна ракета на Луната, това ще стане след тайно гласуване напълно в предписанията на нашия устав. Ако се получат повече от осем гласа против, ние ще си спестим риска и като се върнем на Земята, ще потърсим мнението на Големия съвет. Ако се интересувате от моето лично мнение, за не

вярвам в реална опасност. Но все пак съветвам ви – забравете го и гласувайте според своето дълбоко вътрешно убеждение. Давам ви половин час за размисляне, след това отново ще се съберем тук.

В залата настана леко движение, всички мълчаливо се отправиха към изходите. Вътре останахме само двамата с Херц и комендантът.

– А вие? – погледна ни той въпросително.

– Аз отдавна съм премислил, Пер!... – отвърна Херц.

– А според теб какъв ще бъде резултатът? Усетих в гласа му едва доловимо любопитство.

Никога преди това не ми се беше случвало да го улавям в тоя малък грях.

– Пет гласа против, Пер – отвърна Херц убедено.

– Наистина? – Той се поусмихна. – Добре, няма да те питам за имената им.

– Вие и без това ги знаете, Пер...

– Интересно е, мен къде ме слагаш? – обадих се аз шеговито.

– Преди един час си мислех, че можеш да бъдеш шестият.

– Затова ли ме потърси?

– Може би! – Херц се ухили глупаво като дете. Стана ми неприятно.

– Признавам си, че тоя обект не може да бъде интересен за мен – отвърнах аз. – Той просто не ме засяга.

– Аз пък мисля точно обратното – каза замислено комендантът. – И затова именно ти ще ръководиш експедицията до Луната...

Херц наистина позна – само с пет гласа против бе решено на Луната да бъде изпратена малката ни четири-местна ракета. Нареджането да ръководя аз експедицията предизвика малка сензация, тъй като, естествено, всички, включително и аз, смятахме, че проучванията ще имат предимно технически характер. И наистина другите двама членове на екипажа бяха инженерите Лусин и Лоу, специалисти от изключителен ранг по космическите въпроси. Водеше ни Гавон, най-опитният пилот всред екипажа на „Сириус“. И изобщо в цялата тая плътна и опитна група като че ли аз бях най-слабото звено. Пък и изобщо никога в никаква работа не съм бил ръководител, винаги съм се занимавал с моята наука сам. За какво можеше да ни потрябва тя на тая гладка като яйце Луна, на койой не беше ясно.

Ракетата ни беше изстреляна точно в 12 часа. След четири часа ние бяхме над самата Луна – на няколко километра над нейната ярка, гладка повърхност. Задачата ни беше съвсем проста – трябваше да летим

ниско, да я кръстосаме няколко пъти, след това, като огледаме добре терена, да кацнем и да вземем всички възможни проби. Не ни беше ясно само какви проби да вземем, като не виждахме нищо друго освен една безкрайна червена пустиня. Прекосихме я най-напред по екватора. Летяхме с възможно най-малката скорост, не откъсвахме очи от екрана. Телескопичното устройство ни даваше възможност да видим дори сравнително малки предмети, да ги фокусираме при нужда, но ние нищо не успяхме да видим. Най-сетне след едночасово мълчание Гавон се обади:

– Като че ли сънувам. Как е възможно да няма нито една драскотина, нито едно метеоритно парче. Изглежда че някой най-старателно е измел тоя проклет балон, за да ни дразни...

Не му отвърнах. Кой знае защо в тоя момент изпитвах чувството на леко гадене.

– Бас слагам, че това нещо не е строено! – измърмори Лусин. – То като че ли е излято в някакъв огромен калъп....

– Имам чувството, че ако стъпим върху тая повърхност, ще потънем като във вода – обади се и Лоу.

– Не сън, а просто кошмар! – едва не изстена Гавон.

– Моля, без нерви!... – обадох се аз сухо. – Не забравяйте, че от кораба ни виждат и чуват...

Не, никак не бях роден за началник. Навярно Пер би им вдъхнал спокойствие само с две думи. Но тия думи сега не ми идваха на езика, главата ми беше съвсем празна. Според инструкцията още веднъж обиколихме екватора, макар това да ми се струваше съвсем безсмислено.

– Курс Северен полюс; – обадох се аз най-сетне. – Същата височина, същата скорост.

Гавон трябваше да отвърне на командата, но не го направи, само мълчаливо смени курса. Изображението на екрана си остана, все същото, сякаш не се движехме, а стояхме на едно място. Вече нищо не очаквахме, просто летяхме, колкото да изпълним неприятното задължение.

– След две минути сме на полюса! – обади се най-сетне Гавон. – Ако искате, мога да слеза малко по-ниско.

– Няма нужда – казах аз. – Изпълнявай каквото ти е заповядано.

– Слушам, комендант – отвърна иронично Гавон. Никога не бях го виждал толкова нервен и неспокоен и ми се виждаше странно, че Херц не бе забелязал това. Ако Гавон не можеше да запази самообладание, какво оставаше за другите. Погледнах разсеяно часовника над главата на Гавон, след това отново сведох поглед към екрана.

– Полюсът! – каза Гавон.

И точно в същия миг някаква бяла звезда прелетя през екрана. Не успях дори да помръдна от учудване. – Какво беше това? – възкликнах аз.

Но никой не беше видял повече от мене. В тясното помещение на ракетата настана оживление, хората радостно се спогледнаха.

– Да се върна ли? – попита Гавон. Замислих се само за миг.

– Върни се и кацни в непосредствена близост до обекта – наредих аз.

– Слушам – в непосредствена близост до обекта! – отвърна Гавон зарадван.

Той направи елегантен кръг и отново се насочи към полюса. Спирачните дюзи меко работеха, ракетата бавно губеше скорост. След малко Лусин отново намери това, което беше прелетяло пред погледа ни, умело го фокусира. Предметът все още беше доста неясен, но след няколко минути вече доста добре го виждахме. Представях си и озадачените лица на екипажа на „Сириус“, които виждаха чрез нас това, което и ние виждахме. И малко трудно беше да повярвам на очите си. В идеалната точка на полюса се виждаше нещо като розов пиедестал, около десетина метра висок, с вид на пресечена пирамида. На самия връх на пирамидата ясно личеше бялата звезда, която бе преминала през екрана. Колкото и да насочвахме фокуса, не можехме да получим съвсем ясно изображение, но бях готов да се закълна, че белият предмет на пирамидата прилича на седнала човешка фигура.

– Включвам ви коменданта! – обади се развълнувано Лусин.

И след миг наистина чухме гласа му, както ми се стори, някак особено весел и възбуден:

– Славин, искрено ви завиждам... Досега никой космически пътешественик не е намирал това, което вие ще видите...

– Не бързате ли малко, Пер?

– Не, никак, очите ми са добри – продължи комендантът все тъй весело. – И по-спокойно, вече няма опасност. Ясно, че това е построено, за да го видите.

– Искате да кажете, че са ни чакали, Пер?

– Ами така изглежда...

Изображението изчезна от екрана, тъй като кацането пречеше на двата обектива да бъдат правилно насочени. Гавон спусна ракетата така меко и неусетно, че дори не усетихме кога се е докоснала до повърхността. Според инструкцията пръв трябваше да слезе Лоу. Инженерът имаше превъзходна атлетическа фигура, удобният скафандър го

затрудняваше не повече от обикновен костюм. Спуснахме стълбата, той ловко слезе по нея. Видях го как внимателно се разгъпка почервения grund, после вдигна към мен озадаченото си лице.

– Прилича на някаква гумирана материя! – каза той. – Като атлетическа писта...

След това се обърна към пирамидата и изумено възкликна:

– Господи боже, та това е човек!

И остана като замръзнал на мястото си. Втори слязох аз. Дъхът просто спря в гърлото ми, когато погледнах пирамидата. Очаквах всичко, само не това, което видях. Наистина беше човек или по-точно статуя на човек, седнал върху каменен трон. Беше облечен в древна туника, могъщото му мъжествено лице беше отправено някъде над главите ни, към безкрая. Много добре знаех какво представлява тая статуя и именно това ме караше да не вярвам на очите си. Трябваше да видя и по-отблизо да проверя. И точно в тоя миг чух в шлема спокойния глас на коменданта:

– Славин, признай, че само това не очакваше.

– А вие, Пер? – попитах аз стреснато.

– Ще говорим по-късно по тия въпроси, Славин... Сега иди провери...

Слязоха всичките. Пирамидата бе построена стъпаловидно и стъпалата съвсем отговаряха на човешките мерки. Лусин дълго се визира в розовата материя, от която бе изградена.

– Няма нужда да взимам проба? – каза той тихо. – Това е мрамор. Строителите го наричат италиански мрамор, макар че в самата Италия отдавна е изчерпан. Изкачихме се бавно до върха, на пирамидата, като не сваляхме очи от бялата статуя, която сякаш сияеше на фона на черното небе. Нейната сила все повече ни покоряваше, тя сякаш растеше пред очите и ни покриваше с необикновеното си могъщество. Най-после пристигнахме и спряхме.

– И все пак това е човек! – обади се отново Лоу. – Макар че вече хората не носят такива бради...

Лоу дори не подозираше колко ме дразни.

– Нещо повече, Лоу! – казах аз съдържано. – Това не е кой да е човек, това е Мойсей.

– Какъв Мойсей? – трепна Лоу.

– Нима това име нищо не ти говори? – попитах аз иронично.

– Съвсем нищо! – отвърна Лоу обидено.

Това можеше да се очаква от такъв тесен специалист като Лоу. Но

работата беше там, че и другите не го знаеха.

– Ако говорим съвсем точно, това е копие от статуята на Мойсей, направена от Микеланджело през XVI век... Или не знаете кой е Микеланджело?

Само Гавон го знаеше.

– Тая статуя – продължих аз – е била унищожена в Рим към края на XX век по време на първата термоядрена война. Както ви е известно, тая война е избухнала малко неочаквано и в нея са загинали огромен брой изключителни паметници на изкуството и културата. Лично аз познавам статуята от репродукции и по-късни възпроизводства. Искам само да ви кажа, че копието е абсолютно точно по фактура и по размери.

Гавон ме гледаше като невменяем.

– Ти чуваш ли се какво приказваш? – обади се той нервно. – Кой може да донесе тук статуята на Мойсей?... Това е абсурд!

– А защо, любезни Гавон?... Моля ти се да го обясниш на другите....

– Та те да не са кретени? – избухна внезапно Гавон. – Всички отлично знаят, че в тоя квадрант на галактиката досега не е прониквал никакъв космически кораб... Ние сме първите хора, които пристигат тук, не разбираш ли?

– Много добре разбирам – казах аз. – Но фактът си е факт, той не може да се оспори. Това е статуята на Мойсей.

– Може и да се лъжеш, Славин – обади се Лусин. – Може би само прилича на твоя Мойсей...

– Е, добре, да кажем, че се лъжа – отвърнах аз нетърпеливо. – Все пак можете ли да оспорите, че това е човек?... А Гавон каза, че ние сме първите хора, които проникват тук, и той е прав, разбира се... Тогава откъде се е взел тоя човек?

Настана неприятно мълчание.

– Слушайте, Славин – обади се неуверено Лоу, – аз наистина съм слабо запознат с проблемите. Все пак струва ми се, че никой не е изключил възможността някъде из галактиката да има хора, подобни на нас...

– Но това не е подобен на нас човек, Лусин... Това е точно човек, и то в определен исторически костюм... И на всичко отгоре това е Мойсей от Микеланджело...

– Глупости – каза Гавон злобно. – Искаш да ме направиш и луд на всичко отгоре...

– Слушайте ме всички! – обади се в шлема ми гласът на коменданта. – Гавон, ти наистина не си с ума си...

Теоретически съвсем не е изключено тук да са проникнали хора, макар и от по-късна епоха. Чуваш ли ме, Гавон?

– Да, Пер....

– Те могат да тръгнат от Земята и стотици години след вас – продължи сухо комендантът. – Но ако пътуват субпространствено, което сега не можем, какво им пречи да пристигнат и преди нас? По този начин след няколко сложни изчисления те биха могли да пристигнат тук и едновременно със „Сириус“.

– Това е абсурд каза Гавон мрачно.

– Защо, Гавон?

– Защото, Пер, това ще опровергае класическата причинно-следствена теория. Представете си, че в Анализите на космическите изследвания са записани точните дати на тръгването и пристигането на „Сириус“. Според вас излиза, че те биха могли с късна дата да променят този факт.

– Никой факт не може да се опровергае, Гавон.

– Но ако пристигнат едновременно с нас, каква сила би им попречила да ни унищожат, ако поискат? Тогава очевидно ще се опровергае фактът, че „Сириус“ е пристигнал на Земята.

– Ти питаш каква сила ли, Гавон?... Ами силата ще се крие във факта, че не са го сторили.

– Това са празни софистики, Пер! – отвърна Гавон нетърпеливо. – Аз не ви питам какво те са направили. Питам ви, могат ли да разрушат фактите на създадената вече история?

– Разбира се, че не могат – каза комендантът. – Там е работата, че твоят въпрос е въобще лишен от смисъл. Защото нещата са винаги такива, каквито са. Ти се заблуждаваш, като мислиш, че причинно следствената верига тече в една посока. Тя изобщо не тече, тя съществува в своето пълно взаимодействие.

Много ясно видях как Гавон погледна към черното небе, сякаш търсеше там „Сириус“, и лицето му внезапно омегна:

– Моля да ме извините Пер, но щом те могат да бъдат тук заедно с нас, какво им пречи да се върнат заедно с нас на Земята? И по този начин да се озоват в своето минало?

– По принцип – нищо.

– А тогава защо не го правят?

– Ти знаеш много добре, Гавон, че ако забавим нашето пътуване, и ние можем да се озовем в кой да е от бъдещите векове... Тогава защо не го правим?

Гавон объркано мълчеше.

– Очевидно, защото това за нас е лишено от смисъл...

– Тогава къде е смисълът? – попита Гавон и в гласа му като че ли трепна отчаяние.

– Не знам, Гавон, може би трябва да попитаме каменния Мойсей – отвърна комендантът шеговито. – Ти, Славин, какво мислиш по този въпрос?

Аз трепнах. Всичко това, което ставаше около мен, ми се струваше невероятно като сън.

– Не зная, Пер – отвърнах аз унило. – Там е работата, че не мога да мисля така бързо като Гавон.

– Без излишна скромност, Славин... Твой дълг е да ни кажеш своите съображения.

– Да, Пер! – Аз замълчах за момент. – Да ви кажа правото, не вярвам, че тая статуя е поставена тук от земни човеци. Остава една втора възможност. Статуята е построена от някоя друга, по-могъща от нас човешка цивилизация. Очевидно тая цивилизация ни познава много добре, дори по-добре от Лоу например, който не знае кой е Мойсей и не е чувал името на Микеланджело. Ако всичко това е вярно, налага се още едно заключение. Те са знаели, че някой ден ние ще пристигнем тук. И нарочно са поставили тая статуя, за да я видим. Защото за всеки друг освен за нас нейното съществуване е лишено от смисъл.

– Това не е възможно! – обади се Лоу обидено. – Ти мислиш, че ще построят това невероятно скъпо съоръжение, за да ни покажат една глупава статуя?

– Първо – статуята съвсем не е глупава – отвърнах аз. – И, второ – изкуствената Луна може да има и друго, по-съществено предназначение. Но сега нас ни интересува преди всичко статуята. Защо са я поставили тук, какъв е смисълът? Най-вероятно е и тя да представлява някакъв документ, някакъв знак, някакъв паметник за знания. Нещо подобно е била например прочутата Хеопсова пирамида, чиято тайна бе разгадана едва през XXII век...

– А може би тук загатката е по-проста, Славин – каза комендантът.

– Надали, Пер! – въздъгнах аз омърлушено. – Лесни загатки се поставят само на деца. Преди всичко трудно е да решим дали тая загатка се крие в личността на Мойсей, или в личността на Микеланджело... Или може би в самата статуя и нейната трагична съдба. Аз мисля, че ще решим тоя проблем, след като много внимателно проучим всички материали. А това би могло да стане успешно едва когато се върнем на Земята.

– Да, Славин, но представи си, че в загадката се крие предупреждение – каза комендантът. – И ако не го знаем, може би няма да успеем да се върнем назад...

– Да, Пер, това наистина ще бъде най-лошата от всички възможности....

– Ами тогава не е зле малко да си напънем мозъците... Разкажи какво знаеш за Мойсей...

– За съжаление твърде малко, Пер... Той е бил полулегенда, полу-историческа личност от сферата на религиозните митове, описани в библията. Във всеки случай сега никой не спори за неговото реално съществуване. Доколкото си спомням, живял е около хиляда и двеста години преди новата ера. Несъмнено е бил образован човек и опитен пълководец. А ето нещо интересно – той е извел, именно извел Израелевото племе от Египет на път за Обетованата земя. Походът му е бил много дълъг и мъчителен и самият Мойсей е умрял, преди да стигнат до целта си. Както при всички случаи, свързани с религиозните митове, на Мойсей се приписват различни чудеса.

– Какви чудеса? – запита комендантът.

– Малко наивни, разбира се, каквито са всичките библейски чудеса. Например с едно махване разделил на две Червеното море, за да мине през него племето му. И какво още – май че съм ги забравил. Нещо за небесната манна и водата в пустинята. Да, армията му останала съвсем без вода... Тогава Мойсей ударил с жезъла си скалата и от нея потекла вода...

– Какво е това „жезъл“? – попита Гавон. – Нещо като меч?...

– Малко е трудно да ти обясня... Представи си къса пръчка, изработена от благородни метали и украсена със скъпоценни камъни. Освен това забравих да ви кажа, че Мойсей е автор на един от най-старите законници в историята на човешките общества – така наречените „Десет божи заповеди“. За нас те са прекалено елементарни, но навремето са играли огромна роля в етичното възпитание на народите....

Аз замълчах, беше ми трудно да се сетя нещо повече.

– Знае ли се какво е предизвикало Микеланджело да направи именно неговата статуя? – запита комендантът.

– В „Енциклопедията на древните изкуства“, която се намира в моята картотека, има подобна справка за статуята – отвърнах аз. – Може би ще трябва да я прочетете, Пер, сега ми е трудно да си спомня подробности. Но знам, че през вековете статуята на Мойсей е била символ на величието и могъществото на човешкия дух...

– Да, това е нещо! – измърмори заинтригуван Гавон.

– Според преданието сам Микеланджело е бил много доволен от творбата си. Когато статуята била съвсем готова, той я ударил с чука си по коляното и произнесъл знаменитата фраза: „Говори, Мойсей!“

Аз трепнах и замълчах. И другите се спогледаха. Мисълта ми беше съвсем нелепа, но кое ли от това, което ни обкръжаваше, изглеждаше в тоя миг естествено и реално?

– Ами опитай, Славин, какво ти струва? – обади се в шлема гласът на коменданта.

– Да, наистина – измърморих аз.

След това бавно се изкачих още две стъпала и спрях в подножието на величествената статуя. Спомням си, че някаква неясна тревога гложеше сърцето ми. Но това бяха глупости, разбира се. Усмихнах се малко пресилено, после вдигнах бронирания юмрук на скафандъра и ударих мраморното коляно: „Говори, Мойсей!“

В следния миг опората под краката ми изчезна, погълна ме необятен мрак. Усещах само, че летя с шеметна бързина към дъното на някаква бездна. И след това загубих съзнание.

2

Лежах по гръб на някакво тясно, кораво легло, облян в ослепителна светлина. Нищо не помнех, нищо не разбирах. Усещах само, че не съм сам, но светлината ми пречеше да видя тия, които ме заобикаляха. Не можех да помръдна, сякаш бях вцепенен, пък и изобщо не чувствавах тялото си. Чувах само лек шум около себе си и слаби, неясни човешки гласове, които нещо тихо си говореха.

С все сила се напругах, за да разбера къде съм, но нищо не стигаше до ума ми. Не изпитвах никакво чувство за опасност и страх. Просто лежах като зашеметен или парализиран, измъчван от силната светлина. Лежах съвършено безпаметен, като че ли лишен от собствена личност. Най-сетне в слабия шум около мен се открии ясен и силен глас:

– Да започнем, колеги.

Това беше казано на някакъв странен език, но още по-странно беше, че го разбирах. Шумът около мен бавно утихна, после гласът продължи:

– Драги колеги, това, което виждате пред себе си, е прекрасен екземпляр от хуманоидна маймуна. Преди десет дни ние я заловихме в умерения пояс на тая доста любопитна планета. Според нашите зоолози Сваск и Фертекс тия маймуни може би вече са стъпили по пътя на развитието към човешко съзнание. Те обитават сравнително голи и скалист планински масиви, което ги е улеснило да се изправят на задните си крака. За предните крака ние спокойно можем да говорим като за ръце – пръстите са добре развити и с тях те могат да боравят в някои случаи даже по-добре от нас. Нещо повече – хуманоидите ходят на лов не само индивидуално, но и колективно. Най-важното е, че за разлика от всички други животни на планетата те единствени си служат с камъка като оръжие за самозащита и нападение. Така например екземплярът, който виждате, е улучил Сваск точно по шлема на скафандъра от едно разстояние, което трийсет пъти надминава дължината му.

Настана кратко мълчание, навярно сега всички разглеждаха камъка. Започна да ми става ясно, че се намирам в експерименталната зала на някакъв космически кораб и някъде наблизко разглеждаха някакъв експонат.

– Да, камъка си го бива! – обади се някой шеговито. – Ако Сваск не е бил с шлема, сега щяхме да разглеждаме тука мозъка му.

– Ако изобщо му се намира такъв – добави друг. – Иначе как да си обясня, че така глупаво се е оставил да го улучи.

– Как го залови, Сваск?

– Ами върнах му комплимента – обади се някакъв добродушен глас. – И аз го улучих точно на същото място с ампула безвреден упойващ газ... Най-интересното беше, че жена му напусна панически полесражението. В това отношение, както виждате, съвсем приличат на нашите жени.

– Да продължим нататък! – каза този, който бе заговорил пръв. – Според Сваск и особено според Фертекс възможната еволюция на хуманоида към човешко съзнание ще бъде изключително бавна. Развитието на планетата е навлязло в много стабилна геологическа ера при слаба радиация, а това, както знаете, не благоприятствува пораждането на мутации. Това още повече важи за топлокръвните млекопитаещи, които сега са доминиращ животински тип на планетата. Тоя нещастен гигант, който виждате тук, е доста объркано животно. Макар по хранене да принадлежи по-скоро към хищниците, той няма никакви органи за нападение освен ръцете. Физическата му сила е нищожна в сравнение с другите хищници, а и средствата му за отбрана са незначителни. За него е доста трудно да си намира храна и да се пази от другите зверове. Нашите зоолози смятат, че не е никак чудно да изчезне като вид още преди сериозно да стъпи по пътя на човешкото развитие. Ето защо ние решихме да направим един експеримент, който, ако успее, ще има решителни последици за развитието на планетата. Но по тоя въпрос ще докладва нашият старши биолог, любезният Уртекс. Имаш думата, Уртекс. Но ако може, брате мой, тоя път по-късо.

– Съвсем късо! – обади се някой с припрян глас. – Ние заложихме опита върху пет екземпляра от същия вид хуманоиди. Те не са съвсем еднакви, има между тях някаква разлика, главно в състоянието на умствените способности. Този, който виждате, е сравнително най-добре развит. Аз го наблюдавах дълго време как лови риба – вършеше това доста умело. При това хвърляше уловената риба на брега, където я събираше жена му. Когато ме забеляза, той видимо се стъписа, но не избяга. Зяпаше ме така любопитно, сякаш разбираше, че сме пристигнали от Космоса. И съм сигурен, че ме халоса по главата повече от любопитство, тъй като по всичко изглежда, че те не ядат себеподобните си...

– Казахме късо, Уртекс! – обади се този, който водеше свещанието.

– Добре, късо – продължи недоволно Уртекс. – Опитът се състои в

следното. Ние ще предизвикаме у хуманоидите изкуствено насочени мутации в следното поколение. Техните наследници ще се различават от своите родители. Те ще бъдат по-малко окосмени, с тенденция тяхната окосменост постепенно да изчезне. Това ще ги принуди да се обличат с нещо, да покриват голотата си с труд. Ще се изправят съвсем. За пръв път ще си служат с ръцете не само да хвърлят камъни, но и да изработват е тях примитивни оръдия за защита и нападение. Мозъкът им ще бъде значително увеличен и по относително тегло, и по функции. Още твърде ранните породи ще имат определена склонност към някои по-примитивни изкуства. Много по-трудно се оказва изработването на наклонности, свързани със социалния живот, например взаимопомощ, милосърдие, привързаност към себеподобните...

– А каква е гаранцията, че тая мутация ще се окаже жизнеспособна и приспособима? – обади се някой.

– Да, това е законен въпрос – отвърна биологът. – Първото поколение наистина няма да бъде много жизнеспособно, особено в ранните си години. То ще разчита главно на защитата на своите родители. На тях ние въздействахме с качества, които няма да бъдат унаследени. Така например ние въздействахме пряко на техните мозъци. Те ще бъдат достатъчно умни, хитри, даже жестоки и в същото време жертвоготовни за своето поколение. Спокойно и свободно ще си служат с огъня с тенденцията да предадат това умение на децата си. Те ще бъдат чисто и просто разумни същества, хора, които ще съумеят и при най-лоши условия да съхранят своите поколения. Ето това е същественото на нашия експеримент.

Настана кратко мълчание.

– Има ли въпроси? – запита ръководителят.

– Аз имам един въпрос! – обади се някой. – Влагането на определено човешко съзнание у хуманоидите няма ли да ги дезориентира в новата за тях действителност? И няма ли да създаде у самите тях някакви тежки вътрешни конфликти.

– Да, подобна опасност наистина съществува – отвърна малко неохотно биологът. – Прякото въздействие върху мозъците на хуманоидите беше оперативно и дифузно. Ние не можем да гарантираме напълно дифузните въздействия, тъй като си служихме с наши, човешки екстракти. И, разбира се, крайно трудно беше да намерим точните дозировки. Така например ние рязко увеличихме половото влечение и у хуманоидите, и у техните поколения. Този господин, който виждате тук, ще бъде истински полигамист, за да не кажа развратник. Ние го правим, за да

осигурим значителни по брой поколения. Но това ще създаде конфликти с другите естествени самци, които могат да бъдат и кръвопролитни...

– Щом е така – каза някой, – пет опита не са ли твърде малко?

– Можем и да ги увеличим – отвърна биологът. – Но ще изгубим доста време.

– Какво значи време? – обади се друг недоволен. – Ако ще поставяме основите на нова човешка цивилизация, трябва да я поставим, както се следва. Всяко бързане ни се вижда безотговорно и неуместно...

– Аз имам един въпрос... В новия вид заложени ли са основите на втора мутация след известен брой поколения?

– Не, това не се предвижда! – отвърна биологът. – Ако новата мутация се появи при неблагоприятни условия, които ние не можем да предвидим, последиците могат да бъдат фатални. Но в замяна на това ние им ампулирахме известни знания, някои от които могат да се появят и след хилядолетия. А също така някои сложни за ума им истини, в достъпен за тях вид, които дълго време ще им бъдат необясними...

– Например? – обади се някой любопитно.

– Ами например ей такава сентенция! – измърмори биологът неохотно. – „Колкото е по-малко яйцето, толкова по-голяма ще бъде птицата, която ще излети от него“...

– Уф, че посредствено! – обади се някой.

– Ами не съм го измислил аз! – отвърна биологът обидено. – Хук съчини тая история...

– Какво можеш да чакаш от един шантав поет...

– Защо?... Аз пък си го харесвам! – каза Хук. – Не „излюпи“, а „излети“. Това е умно...

– И какво друго?

– „Когато си на брега, движи се лодката. Когато си в лодката, променят се бреговете!“ – продължи Хук.

Настана кратко мълчание.

– Това е малко по-добре! – каза някой неуверено. – Но аз се съмнявам, че когато вашите ампули се пукнат, някой ще прояви интерес към такива съмнителни каламбури.

– Да продължим по-нататък! – обади се ръководителят. – Има ли принципи възражения против експеримента?

– Да, аз имам! – каза някой. Гласът беше спокоен и уверен.

– Говори, Хет!...

– Аз изобщо не одобрявам вашия експеримент. Според мен ние нямаме право да се намесваме в еволюционните процеси на тая чудесна

планета. Вие ще създадете един изкуствен вид, който ще се изолира от своята естествена среда. Нещо повече, той ще ѝ се противопостави, ще бъде сам по себе си неестествено явление в тая среда. Аз смятам, че природата е по-умна от нас и ще успее да създаде за своите условия тук по-съвършена форма на човешко съзнание. Аз съм убеден, че последиците от вашия експеримент могат да имат дори трагичен характер, ако това бъдещо човешко съзнание не успее да влезе в пълна хармония с природата, която не го е създала...

– Той неизбежно ще влезе! – обади се Уртекс, биологът. – Иначе ще се самоунищожи...

– Това именно трябваше Да му вложите като основна истина на неговото съществуване! – каза Хет. – А не жестокост... Той и без това си е достатъчно жесток.

– А според мен той е един добродушен веселяк! – каза Сваск.

– Съжалявам, че не ти пукна главата! – прекъсна го Хет. – Иначе не би бил така снизходителен... Тия гънки около устните според теб за какво говорят?

Усетих, че нещо ме докосна по бузата. И в същия миг изтръпнах от ужас. Нима аз бях майmunата, за която приказвах? Глупости, откъде-накъде?... Та нали разбирах всичко, за което приказвах, нали бях човек като тях? Но тогава защо ме докоснаха именно по бузата, именно край устните, където трябваше да личи жестокостта на майmunата? Тая мисъл така ме потресе, че напрегнах всички сила, за да се изправя на леглото. И не успях, разбира се, усетих, че съм здраво привързан... Но тогава защо ще привържат един себеподобен, един истински човек.

– Уртекс, твоят красавец май че се събуди! – измърмори озадачено Хет.

– Не, не е възможно! – отвърна Уртекс. – Това трябва да стане след два дни.

– Поразмърда се нещо! – каза Хет. – И се опита да си отвори очите...

– Я угасете светлините! – обади се Уртекс загрижено. – Веднага ги угасете.

И наистина светлината над мен угасна. Тогава бавно отворих очи. Точно над главата ми имаше голям огледален рефлектор и аз само за миг разбрах, че виждам в него себе си. Отново изтръпнах от ужас. От рефлектора ме гледаше право в очите някакъв невероятен звяр – и понятен, и страшен едновременно, – целият изцъклен от ужас. Ето това бях аз, вече не се съмнявах. Изведнъж ме обзе някаква безумна ярост, опрях

здраво лакти в леглото и като се изпънах с все сили, усетих, че скъсах връзките на ръцете.

Сега вече седях на леглото, макара и с привързани крака. Но поне можех да се огледам. Това, което видях, ни най-малко не ме изненада. Намирах се между истински хора, такива, каквито знаех, че съществуват. Бяха високи и много тънки, с едри четвъртити глави. Виждах, че са изплашени, и ясно съзнавах, че съм ги изплашил аз. Това ме вбеси още повече.

– Какво сте направили с мен, негодници! – изкрещях аз неистово. – Какво е това безобразие?

Вече ме гледаха не уплашено, а смяно. И как нямаше да ме гледат смяно, нима беше възможно тоя страшен звяр да говори с човешки думи. Двама души стояха прави много близо до мен и навярно единият от тях беше Уртекс. Впрочем веднага го разпознах по гласа му.

– Успокойте се, Еден! – каза той кротко. – Ей сега ще ви обясня....

– Какво има да обясняваш! – изкрещях аз. – Та нали ви чух какво приказвате. Ти си ме преселил в някакво диво животно.

– Не, не си прав! – каза Уртекс ласкаво. – Ти не си животно, Еден... Ти си нещо повече и от мен... Аз съм просто един от милионите, а ти ще бъдеш прародителят на една велика човешка цивилизация....

Едва сега почувствувах целия (трагизъм на моето положение, гърлото ми съвсем пресъхна.

– Не, не искам, Уртекс, умолявам те – казах аз дрезгаво. – Не искам да бъда прародител... Искам да бъда човек...

– Ти си вече човек, Еден...

– Искам да бъда човек като вас... Нямам сила да измина път от хилядолетия, за да намеря отново себе си. Това е страшно. Моля те, Уртекс, върни ме обратно там, отдето си ме взел.

Уртекс не отговори веднага. Виждах как другите ме гледат потресени, като замръзнали по местата си.

– Не мога да направя това, Еден! – каза Уртекс тъжно. – Пък и да мога, нямаш от това никакъв интерес... Тогава ти ще се превърнеш в някакви мъртви ампули.

Усетих как Уртекс погледна бързо към операционната масичка, но тогава не разбрах смисъла на тоя мигновен поглед.

– Щом е тъй – по-добре ме убий... Не искам да почвам отначало. Не искам да изминавам тоя ужасен път....

– Никак не е ужасен, Еден... В тоя път е смисълът на цялото човешко съществуване.

Той отново погледна към операционната маса и взе оттам някаква тънка спринцовка. Много добре разбрах какво се готви да ми направи.

– Да не си посмял, подлец! – изкрещях аз. Огледах се инстинктивно, дано ми попадне в ръцете някакъв предмет, с който бих могъл да се защитя. Точно в тоя миг някъде в бедрото ми се впи едва забележимото жило. Силите ми мигновено отпаднаха, аз бавно се отпуснах на леглото. Виеше ми се свят, но – странно! – сега се усещах щастлив и лек, изпълнен с вътрешна светлина и блаженство.

Около мене се чува възбудени възклицания и скоро над тях се издигна гласът на ръководителя, когото не бях успял да разпозная.

– Уртекс, какво значи всичко това?

Сега гласът му беше съвсем разстроен.

– Трудно ми е сега да ви обясня! – каза Уртекс уморено. – Но не смятам, че явлението е ненормално. Непредвидено и ненормално е това, че преждевременно се събуди, докато основата още не е асимилирала дифузионните разтвори.

– Слушай, Уртекс, твърдо държа да провериш още веднъж целия експеримент – каза ръководителят строго. – Представи си, че отново се събуди със същото човешко съзнание...

– Това е изключено! – каза Уртекс сериозно. – При всички положения...

Гласът му угасна, не чувах вече никакви шумове и последните ми искрици от съзнание бавно умираха. Вече не бях нещастен, но не бях и щастлив, едва виждах белия път, който се губеше някъде във великата безконечност.

3

Военното автобусче спря на малкото старинно площадче, там слязохме само двамата с Коноли. Беше топличък за сезона, малко влажен неделен ден и към девет часа по това време улиците на града са така пусти и безлюдни, както и в моето малко градче в Айдахо. Минахме бавно през площадчето. Над старинните покриви спокойно, топло и ласкаво лежеше вечното италианско небе.

– Какъв чуден ден! – измърморих аз неволно.

– Да, наистина! – отвърна тихо Коноли. Погледнах го учудено – той никога не говореше. По-мълчалив от Коноли надали се е раждал някога по света.

– Да пийнем по нещо – предложих аз.

– Може – кимна Коноли. – Във „Флора“, ако нямаш нищо против...

Неволно се усмихнах. Във „Флора“ се събираха предимно писатели и художници, дребни, артистично облечени, бърбиви италианци, които млъкваха намръщено, щом погледнеха нашите униформи. Но днес ние бяхме цивилно облечени, така че можехме да отидем там, без да им развалим хубавото празнично настроение. Не разбирах защо Коноли предпочиташе това кафене. Не ми се вярваше да има писателски наклонности. Макар да четеше много, никога не бях го виждал с писалка в ръка. Дори писма не пишеше, макар да купуваше често красиви цветни картички из италианските градове. Може би нямаше и и на кого да пише. Казвах, че е израсъл в някакъв интернат за подхвърлени деца. И още много други работи говореха за него, а най-вече че не е съвсем с ума си. Разбира се, не вярвах на тия глупави приказки, пък и никога не го питах каква е истината, никога не любопитствувах за неговия странен и малко загадъчен живот. А може би това беше истинската причина за неговата още по-странна привързаност към моята скромна личност. Това, че летяхме заедно на „ФР-11“, не обясняваше нищо, тъй като на тоя най-бърз и съвършен самолет на епохата летяха още девет души. Всъщност и двамата бяхме дребни саможивци и нещастници и като че ли няхахме друг изход.

Седяхме под тясната зелена тента на „Флора“ и пиехме от високи кристални чаши горчивичко кампари. Коноли се беше облегал на плетения стол, както винаги мълчалив и неподвижен, може би малко потъжен от обикновено. Беше среден на ръст, доста сух и въпреки това

тежеше над осемдесет килограма, сякаш костите му бяха пълни с желязо. И сега ми се струваше, че столът просто праши под него, макар да седеше спокойно и отпуснато. Слънцето все тъй меко грееше, фонтанът пред нас тихо плискаше зеленикава сънлива вода. По улицата мина някакъв девически клас, воден от две увехнали калугерки, като восьчници под своите колосани забрадки. Момичетата бяха пъпчиви, набити и грознички като повечето италианки, вървяха две по две и крадешком поглеждаха към витрините. Видях, че Коноли особено се зазяпа в тях, но когато най-сетне отминаха, лицето му бе станало още по-тъжно.

– Май че не ти харесаха – подхвърлих аз. Коноли едва забележимо въздъхна:

– Мъчно ми стана за тях...

– Е, да – ако се съди по музеите, древните римлянки са били много по-хубави...

– Не, не за това – кимна той. – Но са още толкова чисти и непоковарени...

– Не бъди толкова сигурен! – казах аз. – Откакто се появи телевизията на тоя свят, загина и последната човешка невинност...

– Не е загинала – отвърна тихо Коноли – и ми е страшно, че толкова рано ще умрат....

Стори ми се, че не го чух добре.

– Защо да умрат?

– Не само те – отвърна Коноли колебливо. – Всички, ако не се сложи край на това атомно безумие.

Погледнах го стреснато. Не бях чувал досега такива думи от устата му, пък и никак не подхождаха за един военен летец.

– Не ставай глупак! – казах аз недоволен. – Дори една кокошка няма да загине от термоядрена експлозия... Целият този шум е да получавате заплахи отнякъде...

Той бавно поклати глава:

– Чул ли си за Бредбъри? – Не съм чул – отвърнах аз.

– Той умря от автомобилна катастрофа преди десетина години – продължи някак равнодушно Коноли. – Отличен писател!... Името му е сложено в списъка на забранените автори за войската, но аз все успявам да прочета нещо от него през отпуските. Нашите бомби, които ние разнасяме над европейските градове, той нарича бялата чума на вселената. Защото смята, че рано или късно всички човешки цивилизации из Космоса загиват от атомна смърт.

Просто не вярвах на ушите си. Преди всичко никого не бях го

чувал да каже толкова много думи наведнъж. Но това не беше най-лошото. Според железния закон на генерал Маккормик аз незабавно трябваше да съобща на командира на ескадрилата какво бях чул от Коноли. Нямаше да го направя, разбира се, но защо трябваше да ме постави в такава неудобно положение.

– Това е стара банална теория – казах аз. – И не му прави чест на твоя... как се казваше там... Но по-добре да прекратим тоя разговор...

– Защо, Джек? – Той ме погледна втренчено.

– Много добре знаеш защо...

Коноли сякаш не ме чу, замислено отпи от чашата си.

– Бялата чума! – повтори той натъртено. – А ние сме нейните плъхове, Джек... Затова хората се стряскат само като ни видят...

– В края на краищата никой не те държи насила при нас – казах аз обидено. – Напусни, ако е толкова чувствителна съвестта ти...

– Ти мислиш, че ме е страх? – запита Коноли рязко.

– Не, ноо... май че не сме годни за никаква друга свята работа...

– Още утре бих напуснал – все тъй рязко отвърна Коноли. – Но се страхувам, че без мен работата ще стане още по-безнадеждна...

Не го разбрах какво иска да каже, но не бях и любопитен. В края на краищата човек може да мисли каквото си ще, но защо трябва да прави и другите свои съучастници. Приятелите за това са приятели – да не се затрудняват.

– Казах ти, че тоя разговор не ми е приятен.

– Добре, Джек – отвърна той унило. – Но поне едно нещо трябва да разбереш. Време е хората да се стреснат... Да се стреснат, преди още всичко да е отишло по дяволите....

Но тоя път аз не му отвърнах и той замълча. Изпихме още по две чашки кампари с лед, без да продумама дума. Военният правилник строго забраняваше да се пие алкохол в деня на полет, но никой не изпълняваше тая заповед. До среднощ имаше още толкова време, че всичият алкохол щеше да изветрее от главите ни. Кафенето започна да се пълни бавно със своите постоянни посетители, стана шумно и весело, както в обикновените делнични дни. По площадчето започнаха да се нижат богомолците – цели семейства, празнично издокарани, които пристъпваха бавно по изтритите плочи, малки проститутки, очистени – от греховете си, улични продавачи. Отново замириса противно на бензинови пари, малките като бръмбари италиански коли обидено ръмжаха по стръмните улици. Пред мраморното корито на фонтана се събраха деца, пъстри като пеперудки, които се забавляваха да хвърлят там малки бели

камъчета. Изпихме още по две кампарита, главата ми се позамая, стана ми хубаво. Вече бях съвсем забравил мрачните думи на бърбовеца, съвсем бях забравил и военния правилник. Все пак хубаво е да си военен летец в цивилни дрехи, да скиташ по най-красивите градове на света, да пиеш каквото си поискаш, без да държиш сметка за джоба си. А колкото за бомбите, каквото и да мисли Коноли, те никога няма да полетят над градовете.

– Искаш ли да се поразходим – обади се Коноли след петата чаша.

Не ми се разхождаше, но благооразумно се съгласих. Все пак трябваше да се откъснем някак от чашките. Платихме и тръгнахме по тесните римски улици – но тоя най-очарователен старинен музей на света. Коноли все тъй мълчеше, от време на време спираше и се зазяпваше в някоя статуя или някой позеленял параклис. Мислех си, че започва вече да се превзема – хубавото не става по хубаво, ако почнеш прекалено да се вторачваш в него.

– Джек, имаш ли си момиче в Америка? – попита той внезапно.

Наистина, какво ставаше с тоя човек? Понамръщих се.

– Имах! – отвърнах аз кратко.

– Какво значи това?

– Аз бях женен, Коноли... Но тя ме напусна заедно с детето ми...

– Не знаех, Джек, прощай! – каза той меко. – И може би тъй да е по-добре.

И преди още да му отвърна, побърза да каже:

– Искаш ли да отидем до катедралата?

– До каква катедрала? – не разбрах аз. – Тая, дето миналия път те водих....

– Какво да правим там? – запитах аз учудено.

– Искам да видя Мойсей...

– Ами нали миналия път го видяхме?... Какво повече да му гледам...

– Ти не разбираш! – отвърна той упорито. – Искам още веднъж да го видя...

– Ами да отидем – вдигнах аз рамене. – Но искам да те предупредя, Коноли, че днес се държиш като истински кретен.

– Добре де, добре – измърмори той. – Аз след туй ще се реабилитирам...

И веднага с лека стъпка ме помъкна към своята „Сан Пиетро ин Винколи“. Но мене не ми се бързаше – слънцето сега печеше по-силно, краката ми бяха понатежали от чашките. С много по-голямо

удоволствие бих седнал на някоя пейка под пожълтелите листа на кестените, бих позяпал малките трътлести момичета, които разнасяха насамнатам по тротоарите масивните си крачета. И на всичко отгоре няха никакво отношение към църкви. Ако не се смятат военните служби, на църква не бях ходил от дете. Всеки нормален човек знае, че няма на тоя свят нищо по-противно от методистка църква. Нашата в Айдахо по вътрешна архитектура приличаше повече на модерна немска сладкарница, почти толкова безвкусна, дори и повече. Майка ми неизмеримо страдаше, ако нямаше подходяща шапка за неделната служба, а нейните шапки обикновено варираха между светлосиньо и бледорозово. Не знам защо и досега грозните шапки струват най-скъпо, а баща ми беше най-обикновен пожарникар. По тая причина той не само намрази църквата, но успя да предаде тая омраза и на първородния си син.

Все пак трябва да призная честно, че „Сан Пиетро“ в никаква степен не приличаше на нашата виенска сладкарница. Първия път наистина не я разгледах добре, но сега, докато седяхме на излъсканата пейка, тя бавно като тих есенен дъжд попи в душата ми. Вътре беше здрачно, тихо и величествено. Сигурен бях, че преди векове хората съвсем не са идвали тук да си разглеждат шапките. Коноли не откъсваше поглед от своя Мойсей. Там е работата, че първия път аз едва бях го погледнал. Имаше нещо много по-интересно за гледане в неговото подножие и живо при това, твърде улисано в брадатия старец. Беше млада англичанка навярно, от тия с най-свежата и най-румена кожа, с такъв профил, за какъвто съм мечтал още от школските години. Не си откъснах погледа от нея, докато не си отиде. След това старецът не ми се видя толкова интересен. Но сега, както бях пийнал, май че се позасрамах от себе си. Нещо изключително могъщо и властно имаше в тоя каменен Мойсей, нещо изключително духовно въпреки атлетическата му фигура. Неволно го сравних с нашите генерали, даже с тия, които идваха направо от Пентагона, тъй като за мен те бяха най-яркият символ на авторитет и власт. Не, трудно им беше да издържат дори най-малката степен на сравнение. Нашите генерали приличаха на изрязани от бекон или в най-добрия случай на изплетени от стари телефонни кабели. Даже Хю Дри, най-великолепният бейзболист на века, най-великият идеал на момчетата от въздушните сили, представляваше в сравнение с него едно обикновено породисто говедо. Само един човек бях виждал в живота си, и то у нас – в Айдахо Лейк. Казваше се дядо Тигран, истински патриарх на многолюдно арменско племе. Беше много по-мършав от тоя Мойсей, но изглеждаше по-могъщ и по-властен. Никой в града не знаеше годините

му, защото бе много по-стар от града. Когато дядо Тигран, горд и непристъпен като пророк, крачеше по платното на главната улица, спираше цялото движение, дори автоматичните поливачки. Даже губернаторът на щата, като се отбиваше понякога в градчето ни, отиваше най-напред при дядо Тигран. Не, такива хора нашето жалко време вече не ражда.

– А какви са тия жени около него? – попитах аз. Коноли ме погледна с неவிждащи очи.

– Не знам – отвърна той тихо. – Не съм се интересувал...

– Във всеки случай жени никак не му отиват – продължих аз. – Може би трябваше да го обкръжат с библейски пророци...

– Или пък с тръбачите на Ерихон! – каза Коноли замислено. – Дето разрушили до основи крепостните стени на града.

Да, спомних си тая мила библейска лъжа.

– Не го виждам като символ на разрушението... По-скоро като спасител.

Коноли някак много особено ме погледна.

– Да, прав си! – отвърна той живо. – Мойсей ще спаси и нас, ще видиш.

На това въртоглав човек днес му идваха само налудничави идеи.

– Сигурно – измърморих аз. – Само не виждам начин да оживее...

– Ще оживее! – възкликна той екзалтирано. – Ще възкръсне от пепелищата...

Едва сега напълно разбрах защо Коноли така упорито мълчи – щом отвореше уста, започваше да дърдори глупости. За щастие, той отново здравата ги затвори. След малко напуснахме църквата. Сега улиците на града бяха изпълнени до ръба на тротоарите с изконтени хора, също такива, каквито са в неделен ден и у нас. Само че нашите, вместо да си тътрят краката по паважа, се качваха на луксозните си коли и заминаваха за прашната горичка, която се намира точно зад новата асфалтова база. Това те наричаха пикник, макар че, като се върнеха, миришеха повече на асфалт, отколкото на шума. А тия тук щяха да се отбият в някоя трактория, щяха да си поръчат спагети и щяха да изпият с достойнство няколко канчета евтино вино. И щяха може би да съжаляват за това. На другия ден трябваше още по-енергично да ме дърпат за палтото пред своите безлюдни магазинчета с надежда да наваксат вчерашните загуби. Нашата работа с Коноли беше много по-лесна. Ние наехме едно луксозно такси и отидохме у „Фра Контини“, тъй като джобовете ни бяха пълни с пари. Ресторантът беше нов, много прохладен през лятото, тъй като бе издълбан в скалите, но слава богу в него готвеха така, както са

готвели дедите им. Най-напред изядохме по един голям омар, който главният готвач приготви пред очите ни. След това прибавихме към него и едно пиле „по дяволски“. Завършихме яденето с бифтек и палачинки, като не забравихме да полеем всичко това с две бутилки бяло „Фраскати“. Бях готов да поръчам трета, но Коноли най-неочаквано се възпротиви:

– Не бива, Джек, нощес сме дежурни... Трябва да поспим малко...

– Две силни кафета ще ни свършат същата работа! – казах аз недоволено.

– Знаеш, че не бива... Трябва да бъдем с бистър ум... Все пак изпихме по един коняк и Коноли побърза да извика келнера. Не знам какви дяволи го бяха прихванали днес, но на всичко отгоре плати цялата сметка. Никак не обичам да ми плащат сметките, но може ли човек да спори с такава корава глава като Коноли. Взехме отново военния рейс. Летището беше доста далече, но Дик караше като бесен. През цялото време Коноли де каза нито дума, беше се наприказвал за днес. Виждах само как упорито гледа през прозореца, макар че нямаше нищо интересно за гледане. Като пристигнахме, той каза кратко:

– Иди да спиш!... Аз ще проверя механизмите!...

Благослових го мислено, макар че той правеше това не за пръв път. И без това цялата проверка е една формалност, всички механизми на нашия самолет-чудо бяха безукорни. Той взе две водородни бомби по двайсет мегатона, а двамата с Коноли бяхме бомбардери, седяхме, кажи-речи, един до друг. При нужда той трябваше да откачи пръв, но слава богу това никога нямаше да се случи. Дори не знам дали бях годен за такава работа. През живота си бях убил само няколко врачета и една сляпа къртица, а да потопя в пламъци цял град ми се виждаше направо абсурдно. Все пак такъв е животът, не можеш едновременно да наливаш бензин в Айдахо Лейк и да обядваш у „Фра Контини“.

Коноли ми кимна небрежно. Погледнах го как спокойно и отпуснато се отпраща към хангарите и тръгнах към спалните помещения.

Летяхме на обикновената височина към 20 хиляди метра. По това време италианското небе винаги е чисто, ние гледахме под нас разкошните съзвездия на градовете, които бързо изчезваха в нощния мрак. Насстроението в самолета беше направо противно, както си е винаги в неделя ден. Празникът е за почивка или пък да заседне човек в някой от нощните клубове, докато съвсем му олекнат нервите. Хората мълчаха кисели, дори избягваха да се гледат. Само полковник Купър от време на време се обръщаше и ни поглеждаше мрачно със стъклените си очи.

Купър беше началник на ескадрата допреди три месеца, но го понижиха заради никаква гадна история с малолетни момичета. Оттогава никой не го бе видял да се усмихне. Не бяхме умрели за постната му усмивка, но и киселото му настроение едва се понасяше. Във въздуха ние приличахме на истински леляк ковчег.

Минахме над Месинския проток, направихме широк кръг около Палермо и полетяхме обратно. Коноли, вдясно от мен, през цялото време мълчеше. Разбира се, и другите си бяха свили устата, но не знам защо този път неговото държане ме тревожеше. Седеше на мястото си като гипсиран, нещо остро и напрегнато имаше в изражението на сухото му лице. След това твърде бърз ден сегашното му потиснато настроение може би беше естествено. Най-лошото беше, че не виждах очите му, той просто избягваше да погледне към мен. Най-сетне не се въздържах и тихичко го запитвах:

– Да не ти е лошо?

– Отде-накъде? – отвърна той малко сопнато и отново не ме погледна.

Летяхме над морето, черно и невидимо в мрака, докато видяхме светлините на Неапол. След това отново минахме над сушата. Бях ходил два пъти в Неапол, но не ми хареса, както очаквах. На всичко отгоре преди две години Везувий бе размазал цялата растителност под себе си, почти до брега на морето. Пък и нощните им клубове бяха пълни с долнопробни проститутки, доста наплашени от нашите моряци. Последния път...

Внезапно самолетът леко подскочи. Много добре познавах това движение, то бе враснало в цялата ми душа. Но този път се бях излъгал, разбира се, ние не се намирахме на бойно учение, бомбите бяха истински. И все пак неволно погледнах към Коноли. И замръзнах на мястото си от ужас. Неговата ръка бе във включено положение, стрелката на манометъра бе вече започнала да отбройва своето зловещо време. В първия миг помислих, че сънувам, дори разтърсих глава. Не, не сънувах, всичко беше ужасяващо ясно и реално. В същия миг видях как полковник Купър се поразмърда, дори направи движение, като че ли ще се обърне назад, но не се обърна. Седях като замръзнал на мястото си, съвсем лишен от мисли и чувства. И отново погледнах към Коноли.

Сега и той гледаше към мен, очите му бяха неописуемо тъжни.

– Прощавай, Джек – каза той тихо.

– Ти луд ли си? – креснах аз.

Купър се обърна към нас леко шокиран.

– Какво става там? – попита той сухо.

Без да съзнавам какво правя, аз се изправих на мястото си.

– Господин полковник, Коноли откачи бомбата. Коноли все тъй стоеше на мястото си, неподвижен като статуя. Лицето му нищо не изразяваше.

– Какви глупости дрънкаш, системата е блокирана! – каза Купър сърдито.

– Бомбата лети, господин полковник... Вижте таблото...

Едва сега това тъпо говедо погледна таблото пред себе си. Когато се обърна отново към нас, лицето му бе пожълтяло.

– Коноли! – изрева полковникът като див.

– Йес, сър!

– Взривният механизъм на бомбата изключен ли е?

– Не, сър, включен е – отвърна Коноли с неузнаваем глас. – След малко бомбата ще избухне...

– Защо го направи? Животно мръсно! – крещеше Купър.

Отново погледнах таблото – бомбата неумолимо летеше към своята цел... Каква цел, можеше ли да бъде това цел?... Та точно под нас бе Рим, под нас бе милионният град, претъпкан със спящи невинни хора. Как можеше да бъде това вярно, какъв сатана бе влязъл в душата на Коноли?

Когато отново повдигнах очи, Купър държеше пистолет, насочен към Коноли. В същия миг оглушително тресна изстрелът, Коноли само трепна силно, но остана неподвижен на мястото си. Купър се хвърли към слушалките.

– „Ка-3“, чуваш ли ме? – крещеше той като луд. – „Ка-3“, чуваш ли? Спиш ли, говедо... Полковник Купър говори, „ЛЗ-8“!... Дай бойна тревога... Бойна тревога, чуваш ли?... „ЛЗ-8“!... Дай бойна тревога... Термоядрено нападение над Рим и базата...

– Нещастник! – каза Коноли с едва доловим глас. Той беше прав, разбира се, вече никаква сила не можеше да спаси ония долу. Нито сирените, нито паническите вопли на алармената сигнализация щяха да помогнат Някому. Сякаш виждах с очите си как ужасените летци и служители скачат от леглата си, как се втурват към дрехите си, как като подивели животни се скупчват на вратите. Напрасно, съвсем напрасно... Гигантската експлозия не можеше да настигне само нас, сега само ние бяхме по-бързи от нея.

Гледах само стрелката, която трепкаше ритмично все по-близо и по-близо до червената линия. Докато най-последно двете се сляха.

– Господин полковник, бомбата е възпламенена! – докладва с мъртвешки глас наблюдателят.

Не, никои, включително и Купър, не беше виждал в живота си експлозия на водородна бомба. Опитите с атомни и термоядрени оръжия бяха забранени за човечеството от десетилетия. Но сега всички видяхме това, за което хиляди пъти бяхме слушали. Най-напред блесна малко, ослепително слънце, което в следните мигове сякаш изпълни всички илюминатори. И след това отново се сви и изчезна. Мигове, в които от лицето на земята бяха изчезнали стотици хиляди живи хора. Не, само Коноли не беше видял белия ужас, който бе сътворил с ръцете си. Погледнах го, главата му беше клюмнала, приличаше на мъртъв. Колкото и да беше странно, в тоя миг не мислех за другите, в тоя миг сърцето ме болеше за него.

– „Ка-3“, чуваш ли ме? „Ка-3“, чуваш ли ме? – говореше дрезгаво Купър.

Но радиостанцията на базата, скрита сред железобетона на трийсет метра под земята, не отговаряше. Тогава Купър бързо превключи и започна трескаво да търси главното командване на военновъздушните сили. Отново се обърнах към Коноли и пипнах ръката му. Тя беше топла, Коноли живееше. Не виждах от мястото си къде е раната му, само кървавите му устни подсказваха, че Купър го е улучил.

– Коноли! – повиках го аз съвсем тихо.

– Чувам те, Джек...

– Защо го направи, Коноли? – казах аз отчаяно. – Защо го направи?

– Трябваше – отвърна Коноли едва чуто. Помислих, че не съм го чул добре.

– Какво каза?

– Рим трябваше да загине – отвърна с мъчително усилие Коноли. – За да се спаси светът...

– Ти си полудял, Коноли... Ти не си с ума си...

– Не аз, Джек, те са луди... Те забравиха Хирошима, всичко забравиха. Те отново обезумяха... Трябва да видят една още по-ужасна Хирошима, за да изтрезнеят завинаги... Иначе ще загине целият свят, ще загине всичко, което...

Не можах да го чуя. Купър отново се беше разкрещял по радиотелефона. Навярно го бяха свързали с главното командване, сега искаше да събудят някого. Гласът му бе станал съвсем хрипкав, едва се разбираше какво приказва. После млъкна и зачака.

– Мойсей! – дочух аз от устата на Коноли.

– Не те разбрах, Коноли...

– Мойсей – повтори той. – Мойсей древният... спаси евреите... Каменният ще спаси целия свят... чрез своето унищожение...

Едва сега го разбрах – нещастния, самотния мой приятел Коноли. Едва сега разбрах неговата трагична жертва. Това бяха последните думи, които чух от устата му. И едва сега ми стана ясен целият смисъл на неговия последен ден, в който е живял като обречен, в който всеки миг е преживял ужаса, който ние преди малко преживяхме. Коноли като че ли загуби свят, макар че все още дишаше. Дори не разбрах кога спря дъхът му, кога точно умря в последвалите ужасни събития.

Най-сетне Купър се свърза, с когото трябваше. Без да бърза, той ясно и точно докладва, че в еди-колко си часа някакъв психопат от екипажа взривил една от водородните бомби над Рим. Най-страшното беше, че веднага, без никаква допълнителна проверка, му повярвах. Дадоха ни нов въздушен коридор през Алпите към Западна Германия. Като свърши този разговор, Купър се облегна назад и около пет минути не помръдна от мястото си.

Пътувахме в пълно мълчание, сякаш завинаги изолирани от света около нас. След малко Купър отново се поизправи, без да сваля слушалките от ушите си. Нито веднъж не се обърна да ни погледне, сякаш се гнусеше от нас. Мършавият му врат съвсем заприлича на напудрен, но и лицата на другите не бяха в по-добро състояние. Под нас земята все тъй светеше с мирните си светлини, след това внезапно угасна. Най-сетне ние усетихме как полковникът трепна и с нервен жест намести слушалките на ушите си. Не слуша дълго. Когато се обърна към нас, в лицето му нямаше нито капка кръв. И гласът му беше като мъртвешки.

– Тази нощ комунистическият блок е нападнал нашите градове. Заповед: да се унищожи незабавно обект „А-2“ ... Летище за кацане ще ни бъде съобщено допълнително.

Самолетът едва забележимо се наклони – вече влизаше в новия курс. Земята под нас беше все тъй тъмна, но сега тоя зловец мрак бе раздиран от истеричните вопли на сирените. Човешкият мравуняк се бе събудил и сляп в мрака, в безизходица се мятеше на всички страни. Наистина какъв смисъл имаше да гасят светлините, когато всички оръжия бяха автоматично насочени. Копчето беше натиснато, вече никаква сила не можеше да спре разрушенията. Горкият нещастен Коноли, той бе запалил войната. Нашите генерали бяха решили да използват неговата наивност и глупост. Или пък наистина бяха разбрали, че след тая фатална нощ войната щеше да се изплъзне завинаги от ръцете им. Така или

иначе, по-силни бяха, винаги щяха да бъдат по-силни от нещастния самотник. Сега и моята бомба трябваше да полети и да възпламени само за миг стотици хиляди хора. Но това все още зависеше от мен, все още ръчката беше в ръцете ми. Усетих как, макар и страховито, в душата ми се роди мисълта да отмъстя за нещастника... После тая бомба не трябваше да убива хора, не трябваше да превърне в пара стотици хиляди хора.

Погледнах към Коноли – беше мъртъв навярно. Пипнах ръката му – да, наистина мъртъв. Няма що, щастлив куршум беше изпратил Купър в стомаха му.

Коноли не би могъл да преживее неговата последна заповед. И изведнъж чух гласа на полковника:

– Капитан Гордън!...

– Слушам ви, господин полковник! – трепнах аз. Той ме гледаше мрачно, почти с омраза.

– Напуснете веднага мястото си! – заповяда сухо полковникът. – Ще ви замести лейтенант Хук...

– Слушам, господин полковник!...

Ние сменихме местата си с уплашения лейтенант, аз седнах на неговото. Наистина бяха по-силни от нас, по-силни и по-хитри. Неподвижен във въздуха, без да трепне, нашият самолет неотклонно летеше към целта си.

– Господин полковник! Гласът на Грегори ме стресна:

– Господин полковник, в следите ни противосамолетна ракета.

– Виждам! – отвърна рязко полковникът.

И ние я виждахме в зеленикавия екран. Тя сякаш все още се колебаеше и ни търсеше, после стремително влезе в курса ни – зловеща, светла точка в центъра на разчертания като мишена екран. И веднага след това започна луда гоненица. Нашият самолет рязко смени посоката, после с цялата мощ на реактивните си двигатели полетя към звездите. Светлата точка изчезна от екрана, но след малко отново се появи – все тъй безжалостна и настойчива. Отново сменихме посоката, рязко се гмурнахме към земята. Напразно!... Ракетата отново се появяваше на нашия екран, отначало неуверена и търсеща, след това все по-застрашителна и близка.

Не знам колко време продължи тая игра. Всички седяхме на местата си като парализирани, не смеехме да помръднем. И вече смятахме, че ракетата е изчерпала всичкото си гориво, когато нещо с грозен трясък се врязва в лекия корпус на нашия самолет, блесна ослепителна мълния...

4

За един световен шампион по лека атлетика всяка разходка из града е сложен проблем. Разбира се, най-простото разрешение е да се повика въздушно такси. За съжаление, това не ми се полага. Световният шампион по атлетика е длъжен да се движи пеша и само пеша. Десет километра са минималната дневна норма и човек наистина трябва да бъде много изобретателен, за да успее да ги навакса. По улиците на града моите най-опасни врагове са „пълзящите“. И най-безжалостните и досадните. Откакто излезе новият световен закон за транспорта, на всички малолетни бе отнето правото да се движат из градовете с каквото и да било превозно средство. Сега те заливат с десетки хиляди градските улици и площади, вдигат безобразен шум и поради липса на по-добри възможности жестоко преследват за автографи всяка що-годе знаменитост. Пък да не говорим за световен шампион, нашият град не е имал световен шампион от трийсет години. Най-лошото е, че номерът с изкуствена брада отдавна вече не се котира. Малките зверове се нахвърлят стръвно на всяка брада даже когато е естествена, готови да ѝ отскубнат и последния косъм. Това принуди да си обръснат брадите дори най-закостенелите университетски професори. Пък да не говорим за тъмните очила, които не могат да бъдат никаква пречка. Наистина, какво може да направи бедният атлет, когато портретът му виси едва ли не на всяка витрина.

Няма никакво спасение, освен да облека униформата на регулировчик и да тръгна като глупак по платното на улицата между летящите с бясна скорост коли и автобуси. При всички случаи това е по-безопасно, отколкото да се движа по тротоарите. В края на краищата тротоарите съвсем не са писта, по която бих могъл да се надбягвам.

Най-хубавото е, че моите „колеги“ в светлосини униформи вече добре ме познават. Като ми се усмихват съзаклятнически, те се стараят по всякакъв начин да ме улеснят. Разбира се, и при тях не минава без автограф-чета, но все пак това е нищо в сравнение с жадния океан на тротоарите. Движех се спокойно и равномерно по осевата линия, точно в центъра на вихрушката, която образуваха двете насрещни движения. Изминах безпрепятствено пет-шест квартала и дори започнах да си под-свирквам в пристъп на добро настроение. Утрото беше чудесно, въздухът свеж и озониран като в лаборатория. Съгласно седмичното

разписание дъжд се полагаше да вали едва в събота – и то дъжд от шеста степен, която фактически е едно малко наводнение. Но събота беше далече, аз продължавах да крача с лека стъпка по оранжевата настилка – свежа и чиста като портокалова кора. В събота дъждът ще измие и последната пращинка по сградите, градът ще заблести още по-приказан в своите нежни глазури.

Но на булевард „Менделсон“ настроението ми изведнъж помръкна. Много ясно видях как един самоубиец се стрелна като сребърна искра с апарата си и като мина над покривите на къщите, се разби точно сред платното на булеварда. Само за десети от секундата автоматичните водачи затормозиха колите си, движението се люшна и угасна. Около мен не се чу нито един звук на сблъскване, но аз знаех, че около мястото на катастрофата картината е, както винаги, отвратителна. Продължих бавно напред, защото няха никакво желание да попадна сред мелницата от човешки кости. С остър вой над покривите прелетяха червените шасита на „Бърза помощ“, стрелвах се бусовете на цивилната гвардия. Моята униформа не ми позволяваше да се шляя повече между замрялото движение, искам не искам, трябваше да ускоря стъпките си.

Гледката беше наистина отвратителна. Около две дузини коли се бяха струпали и смачкали като консервени кутии, все още тук-там се чуваха писъци и охкания, макар че белите прилепи на „Бързата помощ“ работеха бързо и сръчно като автомати. Наистина, голяма част от жертвите щяха да бъдат възстановени в Операционния корпус, който издигаше сребърния си купол точно в центъра на града. И все пак нямаше земна сила, която можеше да възстанови разбитите мозъци, навярно никога нямаше и да има. Около микрокара на самоубиеца се беше образувал кордон от сини униформи, служителите мълчаха намръщени. Там не бе останало нищо, съвсем нищо, което би могло да се рековаленсцира. От мястото си не можех да разбера дали е мъж или жена. Навярно съм бил доста преbledнял от гледката, защото чух до себе си мек, дружелюбен глас:

– Върви, Ник, не е работа за тебе...

Обърнах се – беше капитан Леонарди, в чийто отряд, макар и формално, бях зачислен. Кръглото му лице на добродушен здравеняк беше леко изпотено.

– Защо точно на булеварда! – казах аз мрачно. – Той не е никакъв самоубиец, той е просто убиец...

– Навярно тук са му изневерили нервите – отвърна капитанът – и този е третият днес...

Макар да го правеха демонстративно, много рядко се случваше някой от тях да връхлети върху уличното движение. Обикновено се хвърляха със своите пластмасови кутии на Площада на победата и особено на Площада на трите надежди, понякога направо върху двайсетметровата скулптурна група. След толкова атаки горките надежди бяха дошли до съвсем безнадеждно състояние.

– Мъж или жена? – запитах аз.

– Жена, разбира се! – отвърна Леонарди и в гласа му трепна едва съдържана ярост: – И както ми се стори, не съвсем млада. Ако тая мръсница се беше потрудила да си роди децата сама...

Той не довърши, махна с ръка и додаде:

– Върви, върви... Не заслужава да си разваляш настроението...

Жената на Леонарди беше родила двете си деца сама и приятелите му го гледаха малко нещо като звяр. И наистина си беше звяр милият Леонарди. Тъкмо тръгнах, и отново дочух гласа му:

– Да не забравиш за неделя...

Не бях забравил, макар да не ми се ходеше. Беше ме поканил на обед у тях, за да ме нагости с някаква „пица“, каквато днес никъде не поднасяли. Не знаех какво е то, все пак се надявах да не е сготвено от човешки уши. От звяр като Леонарди всичко можеше да се очаква – работа ли му беше да ми напомня за ядене тъкмо при такива обстоятелства.

По-нататък пътят ми премина почти без премеждия. Само като излязох от уличното платно, на път към аула-та ме погна тълпа от „пълзящи“. Нямах да ме стигнат, разбира се но в края на краищата сам се предадох. След като оставих в движение около стотина подписа по портрета си, Най-сетне успях да се вмъкна в сградата. Там вече бях в безопасност, квесторите веднага окупираха входа. Още един залп от кръсъци, после херметическата врата ме откъсна, от човешката лудница.

И Тишина!... Меката тишина на деканата, най-старинната сграда в този град. Всичко тук е особено и неповторимо – нежната венецианска мозайка на пода, облицовката на стените от натурално дърво, орнаментираният гипсов таван. Един престар електрически асансьор скрибуца по етажите. И никакъв човек. Много отдавна тук не се мяркат студенти, професорите четат своите лекции, скрити в унилите камери за видеопластика. Само професор Богомоллов прави изключение и чете лекциите си по най-древна история в аулата, тъй като всичките му студенти са петдесетина ентузиаста. За толкова малко хора, разбира се, не може да се отделя специален канал по доста слабичката по мощност дифузна

станция на университета.

Без да бързам, тръгнах по чистите розови стъпала. След втория етаж те стават бели, но все тъй чисти и гладки, само малко поизтъркани след вековното употребление. Аулата е на единайсетия етаж. Влязох в залата през една от малките странични врати и хвърлих предпазлив поглед към амфитеатъра.

Професор Богомолов не ме забеляза. Както обикновено, той едва виждаше какво става около него в залата, така дълбоко изглеждаше улисан в своите собствени приказки. Мекото му гладко лице изглеждаше възбудено и вдъхновено, най-вдъхновеното лице, което съм виждал в нашия град. Точно в тоя миг той стоеше пред своите студенти с властно вдигната над главата десница, нещо, което не хармонираше твърде с кръглото му коремче. Но студентите го слушаха като хипнотизирани. Знаех къде сяда обикновено Елза, веднага открих нейната синя момчешка коса някъде на втория ред. Елза е много тъничка и дребна, рамената ѝ нямат твърдите атлетически очертания на нейните колежки, да не говорим за деликатните ѝ като на момиче крака. Най-хубавото у нея са косите ѝ, невероятно нежни и меки. Винаги съм се надявал, че са естествени, макар че никога не бях ги пробвал. В края на краищата никоя нормална жена не би носила изкуствена коса повече от година. Докато се промъквах към банките, беше ми много трудно да откъсна погледа си от нея. Както винаги, тя слушаше много внимателно, даже екзалтирано. Милата, добра малка Елза умееше понякога да се екзалтира истински, а не фалшиво. За един шампион на къси дистанции това е понятно и естествено. Ако не успееш да се вдъхновиш достатъчно, винаги ще гледаш гърба на другите. Но Елза беше научен работник, физичка от Опитния център. С най-древна история, както повече от студентите, тя се занимаваше, кажи-речи, любителски.

Седнах и неволно се заслушах.

– Повечето от чудесата на Мойсей и изобщо библейските чудеса нямат никаква реална стойност – говореше с убеден глас Богомолов. – За други е намерено елементарно и правдоподобно обяснение. Например чудото в Синайските планини, когато Мойсей ударил скалата с жезъла си и потекла вода. Археолозите през XX век доказаха, че точно на това място, където са се разиграли историческите събития, наистина има плитки подпочвени води. Или пък чудото с небесната манна, която се оказва капки втвърден сок от някакъв вид акациево дърво. Но някои от чудесата трябва да се смятат направо измислени, макар и нелишени от някои обективни поводи. Кой би могъл да повярва, че бойците на Исус

Навин наистина са разрушили стените на Йерихон с тръбите си. Сега това ние можем да направим, но древните израелци по това време едва са познавали желязото. Разни намеци на археолози от миналите векове, че може би древните хора са имали практически познания, предадени им от извънземни цивилизации, трябва да се смятат лишени от всякакво основание. Наистина сега вече някои смятат за доказано, че извънземни цивилизации са оставили на земята следи от своето пребиваване. С тях аз не искам да споря. Но сигурно е според мен, че те не биха могли да им дадат никакви ултразвукови апарати, с които да разрушават стени. По всяка вероятност стените на Йерихон са били разрушени от земетресение, а бойците на Исус Навин са използвали това положение. И изобщо чудесата са по-скоро плод на вродената склонност на човека към мечти и фантазии, нещо, което аз безкрайно уважавам. Или пък на поетични хиперболи, които с течение на годините са се превърнали в съзнанието на хората в реални стойности. Въпреки че е бил изключителна личност, самият Мойсей никога не се е занимавал с чудеса. Чудесата са му били приписвани от следващите поколения. Лично аз съм убеден, че нравственият кодекс, за който стана дума преди малко, не е негово дело. Дори не е дело на неговата непосредствена епоха, а по-късна измишльотина от чисто практичен характер. Едно скитащо племе, което с оръжие в ръка си е пробивало път към Обетованата земя, надали е могло да има за ръководно начало ония добродетели, които са отразени в скрижалите. Например – „Не убивай!“ Та би ли могла да се роди тая понятна и естествена нравствена норма именно по време на походи и войни?... На мен лично това ми се вижда почти изключено...

Богомолв замълча, извади от джоба си страшно омачкана носна кърпичка и с припрян жест изтри достойното си лице. Въпреки това доста прозаично занимание студентите му продължаваха да го зяпат като прехласнати.

– Откритията на археолозите през XXII век недвусмислено показват, че Мойсей е бил за времето си изключително образована личност. Той е познавал много добре всички съвременни науки, някои от които са били, макар и относително, много добре развити. За съжаление, още не може да се каже от какъв произход са някои от неговите знания, които далеч надхвърлят възможностите на епохата му. Трябва да ви кажа, че лично аз се чувствавам потиснат и засрамен пред вас, че не мога да ви дам никакво правдоподобно обяснение. И все пак най-малко вярвам в намесата на извънземни цивилизации. По-скоро може да става дума за изчезнали човешки цивилизации, много по-съвършени от атлантите.

Като казвам свършени, не разбирайте най-посредствения смисъл на тая дума – техническата цивилизация. Пътищата към свършеното знание са минали по това време главно през дълбините на човешкия ум и душевност. Древните философи са стигнали до обобщения, които имат обективно по-голяма научна стойност от някои съвременни научни открития. Иначе как да си обяснил, тая странна фраза в един от Мойсеевите папируси: „Човече, никога не забравяй, че от най-малкото яйце ще излети най-голямата птица“... Какъв по-ясен намек за строежа на материята или за кварковата енергия, която откри нови хоризонти пред човешкото съществуване. Но дори госпожица Елза навярно ще се затрудни в една друга Мойсеева фраза: „И не забравяй най-простото – когато си в лодката, променят се бреговете, когато си на брега, се движи лодката“... Какво ще кажете по тоя въпрос, госпожице Елза?

Милата синя коса израсна над другите. Не виждах лицето ѝ, но бях сигурен, че е смутена.

– Кажете, кажете! – подкани я дружелюбно Богомолков.

– Мисля, че е опит да се обясни същността на времето – отвърна най-сетне. Елза наистина с доста смутен глас.

– Ето това е истината, госпожице Елза! – възкликна Богомолков с необикновено въодушевление. – Благодаря ви!...

Никога не можех да разбера дали сериозно, или на шега Богомолков нарича своите студентки „госпожици“. Тая дума, колкото и мило да звучи, сега се среща само по старите романи. Той се поклони доста сърчно на Елза, след това отново се обърна към аудиторията си:

– Изобщо по много поводи Мойсей ни кара да се замислим върху думите и делата му... Ето например разгледайте внимателно тая карта.

Богомолков се обърна и натисна някакво копче – На смешния старомоден екран над главата му се появи нещо като историческа карта. Сега лицето му беше почти тържествено.

– Това е копие на оригинална карта, правена към средата на XX век – продължи той. – Макар и не съвсем точно, тя ни показва похода на Мойсей от Египет до Обетованата земя – Ханаан... Още на пръв поглед се вижда колко странен, дори бих казал, нелеп изглежда тоя поход...

И той беше напълно прав – линията на похода напомняше безпомощното движение на слепец, оставен без никакви ориентири. Тя ту се въртеше безсмислено в кръг, ту правеше ненужни зигзаги, ту се устремяваше в някаква посока, съвсем обратна на набеязаната цел.

– Ето виждате ли? – каза той, като клатеше замислено глава. – Вече ви предупредих, че Мойсей е бил високо образован човек. Той е знаел

много добре къде се намира Обетованата земя, целта на техните странствувания. Според библията дори изпратил там Исус Навин да я проучи. Тогава защо не е завел племето на Израил направо в Ханаан? Цели четиридесет години Мойсей е скитал из най-пустинните и слабонаселени райони на тая древна земя. За това време неговата малка армия е изпитала безброй страдания... Питам ви – защо?

И Богомоллов наистина ги питаше. Той стоеше раз-крачен, с ръце, пхнати в плитките си джобове, и чакаше търпеливо.

– Защо? – повтори той. Аудиторията мълчеше.

– Ще ви кажа, че историците дават известно обяснение на тоя загадъчен факт – продължи той най-сетне. – Те смятат, че Мойсей умишлено е избрал тоя дълъг и мъчителен път. Той е искал да закали своя народ, да го подготви за бъдещите тежки изпитания.

Както виждате, доста правдоподобно и убедително. И при това нелишено от известна истина. Но според мен това е по-скоро външната страна на тая истина. Ако се замислим по-дълбоко, ще видим, че фактите са доста противоречиви. Вие вече знаете, че съдбата на еврейския народ в Египет и без това е била тежка и безрадостна. И без това те са били достатъчно калени в трудности и изпитания. Да ги поведе от една беда към друга още по-голяма беда, не ми се вижда много разумно и убедително. Фалкеншайн твърди, че Мойсей е искал да подготви военно своя народ, тъй като преди това те са били прости пастири. И това е вероятно, но не съвсем. Наистина по това време на територията на Ханаан са съществували няколко доста силни във военно отношение държавици, с които трябвало да се воюва. Но съгласете се, че четиридесет години е прекалено голям срок за каквато и да е подготовка. И ако е искал да им даде по-добра военна подготовка, той би избрал за тая цел и по-подходящ маршрут. А както виждате, той е скитал из най-слабо населените райони, където техните мечове по-скоро биха могли да ръждясат. Тогава как да си обясним това четиридесетгодишно странствувание.

Богомоллов безпомощно разпери ръце. Аз неволно се усмихнах, но видях, че студентите го гледаха с напрежение.

– Ето виждате ли колко е трудно да се отговори – продължи Богомоллов с известна горчивина. – И не очаквайте от мен никакви особени откровения или истини. По-скоро ще ви изкажа едно свое предположение, което няма дори стойността на хипотеза. Мойсей наистина съзнателно е избрал дългия и труден път. Чрез тоя огромен поход към Обетованата земя той сякаш е искал да изрази своето мислене, своята философия за същността на човешкото съществуване. Както виждате, доста

претенциозно обяснение, но все пак като че ли най-близко до голямата истина. Тогава какво излиза от цялата тая история, млади приятели? Очевидно според Мойсей тая същност се крие в непрекъснатото движение към една голяма цел или по-точно към една мечтана цел, цялата обявяна от сиянието на надеждите. Мойсей е знаел, че това, което най-трудно постигаме, най-високо ценим. И според него като че ли движението е по-съществено и от целта. Целите могат да бъдат мимолетни или преходни, велики и трайни, но всички цели, които си е поставяло човечеството, рано или късно са били постигнати. Вечно е само движението и целите, които си поставяме, са неговият вътрешен мотор. И все пак не е възможно движение без цели, такова механично движение в човешкото общество е абсурдно. Смисълът на човешкото съществуване е да се движим непрекъснато към нашите човешки цели, да преодоляваме по тоя път трудности и препятствия, да постигаме все нови и нови хоризонти, вечно да търсим. А да достигнем бързо и лесно Обетованата земя, да се настаним завинаги в нея като в рая на християните, да берем без труд плодовете на нейното изобилие, да получаваме, без да даваме – това е все едно да се самоунищожим като човеци...

И тук стана нещо странно – в залата бурно заръкопляскаха. Никак, ама съвсем не е никак прието да се ръкопляска на професори, но те го направиха. Дори не усетих, че ръкопляскам и аз – така общото настроение ме бе заразило. Богомолов ни погледна учудено.

– Моля, тишина! – каза той с укор.

След това се обърна и отново натисна едно от своите копчета. На екрана се появи репродукция на статуя, която досега не бях виждал. Тя представляваше мъж в туника, едър, силен и величествен, седнал на трон. Богомолов мълчеше, всички я гледаха.

– Надявам се, че познавате тая статуя, това е Мойсей от Микеланджело. Наистина, сега тя не съществува, беше унищожена през първата термоядрена война в края на XX век. Нейното унищожение и досега се смята за едно от най-големите престъпления на бившите класови държави, които провокираха и запалиха тая война. По-късно статуята беше възстановена по най-съвършен начин, но все пак това не е истинският Мойсей на Микеланджело. Погледнете я добре – нима сте виждали повнушително изображение на величието на човешката личност. Сдържа на сила и могъщество, мъдрост и съвършенство – ето какво се излъчва от нея. И обърнете внимание на погледа му. Той не е насочен нито към небето, нито към земята. Той е насочен право напред, към глъбините на бъдещето. И това бъдеще нито го плаши, нито го смайва със своите

смътни видения. Мойсей просто вижда пътя на хората – строг, спокоен и мъдър... Ето с това искам да свърша днес, млади приятели...

Той натисна копчето, екранът угасна. И още преди да си поема дъха, неговата дребна фигурка изчезна от погледа ни. В залата все още беше съвсем тихо, студентите седяха по пейките, без да помръднат. Мина повече от минута, докато стане първият. А Елза стана последна. Стори ми се, че дори и не ме забеляза в мига, в който попаднах пред погледа ѝ. Просто не ме видя. Погледът ѝ беше много унесен, лицето ѝ някак пребледняло и опънато. Най-сетне тя ме забеляза, не можеше да не ме види в моята ярка униформа. И се усмихна, както винаги, мило, макар и тоя път малко посърнало.

– Да вървим, Ник...

Като излязохме, аз я хванах леко за лакътя, но сега той ми се стори някак корав и чужд...

– Какво ти е?

– Нищо, Ник... Но това ще стане днес... Тая вечер... Изтръпнах. Винаги гледах на тая работа като на нещо, което никога няма да стане.

– Защо така ненадейно? – попитах аз смутено.

– Не е ненадейно! – поклати тя синята си главичка.

– Време е... Даже мисля, че малко сме закъснели...

– Аз ще присъствувам ли?

– Разбира се, обещала съм ти! – Тя внезапно се усмихна. – Не се плаши, няма никаква опасност за мене... На твоє място аз просто бих се гордяла...

Може би имаше право, но аз никак не се гордеех. Навярно отдавна съм загубил това чувство, за което така много се е писало в старите романи. Сега просто ме беше страх, макар да не разбирах от какво точно. Елза ме погледна внимателно, после ласкаво ме хвана за лакътя.

– Но затова пък съм свободна до вечерта – каза тя.

– Хайде, измисли къде да отидем...

– Не знам – казах аз.

Но знаех. Искаше ми се да я заведа у дома, да прекараме целия ден заедно. Никога досега не бяхме оставали някъде съвсем сами. Искаше ми се, но не посмях да ѝ кажа. Това беше толкова чудно за хора, които са съвсем свободни...

– Тогава да отидем в Спортния лагер – предложи тя.

– Никога не си ме водил там...

– Добре – казах аз.

Наистина, не беше съвсем зле. Спортният лагер е едно от малкото

места в нашия град, където хората могат да останат сами. Изкачихме се на авиоплощадката и взехме въздушно такси. Сега вече имах право да забравя моите задължения. Но това проклето червенокосо момиче, което караше таксито, едва не се блъсна в един бус – така често се обръщаше назад да ни гледа. Или поточно гледаше мен и при това доста нахално.

– Харесват те младите момичета – каза най-сетне Елза. – И друг път съм го забелязала...

Но в гласа ѝ нямаше ни завист, ни тревога. Това ме жегна.

– Вярно е – казах аз. – За разлика от тебе наистина ме харесват.

Тя тихичко се засмя:

– Ами че и аз те харесвам...

– Може би... Но никак не ти личи...

– Как да ми личи, като няма нужда да се обръщам... Та аз съм до тебе...

Много мило го каза и макар да си го бях изпросил, стана ми много приятно...

– Но в аулата нито веднъж не се обърна... Да видиш дали съм дошъл...

– Аз винаги знам, когато влизаш, Ник – каза тя сериозно. – Защо е нужно да се обръщам?

И друг път ми го беше казвала. Много странно момиче беше Елза, тя винаги знаеше кой се обажда по телефона. И винаги знаеше какво става в мен, сякаш четеше мислите ми.

– Все пак друго е да знаеш, друго е да видиш-отвърнах аз малко обидено.

– Ами да, наистина бих се обърнала – каза тя. – Но Богомолков се обижда, когато студентите са разсеяни...

– Искаш да кажеш, когато ти си разсеяна...

– Вярно е – каза тя. – Той ме смята за своята най-способна студентка...

За отмъщение момичето от таксито така силно ни друсна при кацането, че подскочихме на местата си. Достъпът за външни липа в лагера е строго забранен, но за един световен шампион винаги може да се направи изключение. Заведох Елза на моето любимо място – в горичката. Никога не бях се запитвал как се наричат тия бели и тънкостволи дървета с нежни листа. Важното е, че растяха близо едно до друго, така че мястото не беше удобно за кросове. Щяхме да бъдем тук сами, в това бях сигурен. Лежахме на хълма, до самия край на горичката, и гледахме към

полето, осеяно с ниски декоративни храсти и изкуствени езера. Беше много тихо през тоя час, никъде наблизко не се мяркаха хора. Тук винаги е много тихо, не се чуват никакви звуци освен от време на време смешният писък на някое от жълтите като лимон папагалчета. Елза мълчеше, гледаше възхитено спокойното, сгряно от пролетното слънце поле.

– Ти знаеш ли, че съм ти сърдита? – обади се тя най-сетне. – Защо никога не си ме водил тук?

– Не знаех, че ще ти хареса.

– Защо да не ми хареса? Замълчах затруднен.

– Как да ти кажа – ами тук няма нищо забележително.... Съвсем нищо освен трева и дървета...

– Ами това е всичко! – каза тя с укор. Погледнах я учудено:

– Ти сама си ми казвала, че всичко на тоя свят за теб са хората.

– Да, разбира се, но това е всичко, което им трябва...

Никак не разбрах шегува ли се, или сериозно говори. Никога досега не бях чувал, че на хората са нужни треви и дървета. Ако наистина бяха нужни, щяха да ги продават по магазините.

– Май че не те разбирам – казах аз. – Вярно е, че е красиво... Но ако ме затворят тук за една седмица, ще го намразя за цял живот... Пък и ти, струва ми се.

Тя се замисли, после едва доловимо въздъхна.

– Сигурно си прав – каза тя тихо. – Там е работата, че ние вече сме се завъртели в омагьосания кръг... И може би никога няма да се спасим...

Отново не я разбрах. Моята Елза понякога има такива странни идеи, че просто се чудя откъде пристигат в главата ѝ. Може би е виновна тая нейна древна история с цялата ѝ детска наивност. Или пък професор Богомолов, който със своята момчешка разпаленост сам прилича на забравените си през вековете герои. Дълго мълчахме, тя все тъй не откъсваше поглед от гледката. Започнах вече да мисля, че съвсем мъничко се превзема. Виждал съм няколко сноби в университета, които страшно охкат по природата, а не са пипвали истинско дърво с ръката си.

– Ето това е раят! – каза най-сетне Елза.

– Ако е тъй, значи, съвсем не ни е нужен...

Тя се повдигна на лакти и ме погледна внимателно:

– Защо мислиш така?

– Не съм мислил изобщо... Но нали днес Богомолов го каза.

– И е прав, разбира се – отвърна живо Елза. – Хиляди пъти е прав. Човек не може да живее в рая. Човек трябва само да се стреми към

него...

– Ето, виждаш ли?... Значи, сбърках, че те доведох...

– Не си сбъркал... – каза тя тъжно.

Не я бях виждал с такова объркано настроение. И изведнъж ми ми-на през ума, че това е може би нейната предстартова треска. Разбира се, че е така. И тревогите ѝ са наистина основателни. В края на краищата тя няма да се надбягва на стадиона, тя ще полети към неизвестното.

– Елза, сигурна ли си, че точно ти трябваше да се заемеш с тая работа? – обадох се аз без настроение.

– Трябва, Ник...

Но всички казват, че това е извънредно опасно...

– Не всички, Ник... Само разни невежи журналисти...

– И учени, Елза.... Чел съм изявления и на известни учени...

– Но преди година... Разбери, Ник, че досега сме изпратили на Марс 62 капсули... Всички пристигат там невредими....

– Да, но без хора...

– Какво значение има това? Принципът е един и същ. И после ти знаеш, че сме изпратили с тях най-малко две дузини маймунки и всякакви други животни.... Всички се чувстваха отлично, когато пристигаха...

– И все пак три капсули не пристигнаха – казах аз. – Стопиха се като мъгла пред погледа на журналистите...

Елза поклати упорито глава:

– Това беше преди двацет месеца, Ник... Сега положението е съвсем друго. И не мисли повече за тия работи, безопасността е напълно гарантирана...

– И все пак не разбирам защо трябва да бъдеш точно ти, Елза...

– Ей тъй! – отвърна тя малко троснато. – Защото искам да бъда първата, която ще полети под пространството.

Замълчах обидено. Беше съвсем очевидно, че не фигурирам в нито едно от нейните съображения.

– И все пак на по-прост език това чувство се нарича суетност! – казах аз недоволно.

– А ти от суетност ли си станал световен шампион: – запита Елза намръщено.

Вече съжаляхах, че започнах тоя глупав разговор.

– Не, по необходимост... Какво да правя, като краката ми бягат по-бързо от техните...

– И аз по необходимост, Ник – отвърна Елза уморено. – Какво да

правя, като съм по-дребна от другите?... Все пак без майmunки не може...

Много по-късно, когато се връщаме пеша през парка, тя сама подхваща прекъснатия разговор:

– Ти сам виждаш, Ник, че вече нямаме друг изход... Човечеството се завъртя в някакъв омагьосан кръг. И на всичко отгоре му е приятно да се върти там, в никой случай не иска да го напусне. То издигна едва ли не в култ своето благополучие, своята безопасност и сигурност. Тоя начин на живот му се струва толкова съвършен, че вече не се стреми към никакъв друг...

– Нима това е толкова лошо, Елза? – попитах аз унило.

– Лошо е! – отвърна Елза нервно. – Нима не разбираш колко е лошо?... Вече цяло столетие и науките, и философията фактически тъпчат на едно място. Те нищо ново не откриват, те просто се мотаят в постигнатото...

– И какво от това? – запитах аз. – Кое е по-важно – състоянието на науките или състоянието на хората?... Науките не могат да бъдат фетиш, по-важен от хората... Ако ние бихме могли да живеем по-добре без науки, тогава нека те вървят по дяволите...

– Там е работата, че не живеем по-добре... Само си въобразяваме. А всъщност нашето общество почва да се разпада...

Погледнах я смаяно:

– Глупости, Елза... И най-простият ученик ще ти каже, че сега нашето общество е в апогея си...

– Да, наистина така ги учат! – отвърна Елза пренебрежително. – Не само ние и други общества са си внушавали тая идиотска идея. И неизбежно са загивали. А според мен нашето общество се изчерпва, изворите му пресъхват един след друг. Ето един пример – изкуствата ни просто отмират. Ние вече нямаме поезия, нямаме драма. Това, което наричаме музика, едва ли отговаря на името си. А защо? Теоретиците казват, че жанровете са изчерпали напълно своите възможности и след като ги изопачиха до краен предел, сега се мъчат да измислят нови. Истина ли е това? Не е, разбира се. Всъщност не изкуството, а човекът е изчерпал своите емоционални запаси, така както някои мъртви планети са загубили атмосферата си. Вместо да се събират, хората се разбягват един от друг, както се разбягват галактиките. Макар и в привидно благополучие, човекът на нашето общество вътрешно обеднява и все повече се дезинтересира от всичко, което го заобикаля – Случайно ли мислиш след всяка година все повече се увеличават самоубийствата?

Признавам си, че не я слушах особено внимателно. Пък и не чувах такива думи за пръв път. В нашия университет имаше половин дузина клубове, които си чупеха мозъците с подобни любителски проблеми – архаисти, сунисти, неонационалисти. Всички те смятаха, че с разрешаването на своите основни противоречия човечеството е загубило и основните си стимули. Изчезването на класовите общества и нациите те смятаха едва ли не за проклетия на човешкия род. Разбира се, те не се осмеляваха да проповядват връщане към миналото, както някои крайни архаисти. И все пак...

– Ти не ме слушаш, Ник! – каза Елза укоризнено.

– Слушам те, Елза... Но не разбирам какво общо има то с твоята капсула?

– Разбира се, че има! – отвърна Елза нетърпеливо. – Ти днес чу най-важната част от лекцията на Богомолов. На вид какво смешно човече, нали? А в сравнение с него твоите колеги от атлетическите писти са само жалки и бездушни работи. Богомолов е жив и млад, защото е пълен с идеи и стремежи. И е наистина странно, че хората днес не знаят това, което е знаел Мойсей в дълбоката древност. Без движение няма съществуване. Молекулите не знаят за какво се движат, но престанат ли да се движат, застиват в точката на абсолютния мраз. За съжаление, човешкото движение не може да бъде механично, човешкото съзнание винаги ще търси цел за своето движение. Дори вие, спортистите, тичате само когато ви опънат отпред бялата лента. Философите на нашия век твърдят, че ексцентричното движение било изчерпило своите възможности и трябвало да се смени с концентрично. Или, с други думи, навътре към себе си, вместо навън към света. Това не е ли абсурд?... Много рано се спряхме по пътя на познанието, много рано харесахме своето малко гнездо. Всъщност тия две движения не са различни и независими едно от друго, те представляват едно по-сложно целокупно движение. Не може човек да открива нови светове в себе си, ако се откъсне от другите хора и от света, ако се откъсне от всеобщото движение. Но архаистите са съвсем прави, като ни обвиняват, че нямаме цели и стимули. Но и те не могат да обяснят защо трябва да се търсят целите в миналото, а не в настоящето...

Едва сега разбрах накъде води разговора Елза, трябваше веднага да се сетя.

– И ти смяташ, че твоята капсула може да спаси света? – попитах аз разочаровано.

Тя ме погледна, огорчена от тона ми...

– Не, не съм сигурна, разбира се. Но все пак това е някакъв път, някаква възможност. През миналия век на тая карта се залагаше всичко и това беше прекалено, съгласна съм. От тая прекаленост дойде и разочарованието, а също така и от ограничените ни възможности. „Космическата ера“, която бе възвестена с фанфари още през XX век, сега интересува само специалистите... Защо? Защото целта се оказа много по-малка, отколкото очаквахме. Е, добре, ние овладяхме Слънчевата система, удовлетворихме любопитството си. Но ние намерихме там твърде малко за огромните – усилия, които положихме. Овладяването на Слънчевата система не реши нито една от практическите проблеми на човечеството. Тя се оказа по-ограничена и по-крайна от собствената ни Земя. Всичките ни усилия да излезем в големия Космос дадоха нищожни резултати. Построяването на фотонни кораби се оказа нереално. И досега всички наши междувъзвездни кораби са ужасно скъпи и бавни. Тия, които излетяха в големия Космос, или изобщо не се върнаха, или се връщат с нищожни резултати. Как тогава разочарованието няма да бъде всеобщо. Хората се изплашиха, дезинтересираха, побързаха твърде рано да се върнат на своята малка черупка. И като нямаха вече други шансове, едва ли не започнаха да я обожествяват... Ние се завъртяхме в омагьосания кръг... От тоя кръг могат да ни извадят само субпространствените ракети...

Тя ме погледна с надежда, но моето лице изглежда, че я разочарова.

– Не си ли съгласен с мен? – попита тя обидено.

Там е работата, че не исках да се съгласявам. Колкото и да се бяха изчерпали шансовете на човечеството, нашите собствени шансове ние даже не бяхме попробвали. Нима не можехме да намерим щастieto само помежду си, между нас двамата? Мислех го, а не смеех да го кажа.

– Не съм съгласен – отвърнах аз.

– Защо, Ник?

– Много просто, Елза... Каква е гаранцията, че и в големия Космос ние няма да попаднем на същата пустиня, каквато намерихме и в нашата Слънчева система. Няма такава гаранция... Но да речем, че не е така, че там ни чакат небивали изненади... И какво? Все пак в тоя нов свят ще имат възможност да попаднат хиляди, а ние сме милиарди... Или ти искаш цялото човечество да се разлети из Космоса, да напусне завинаги нашата Земя?... В търсене на някакви идеали?... Както искаш, мисли, но за мен това направо е отвратително. Аз искам да намеря моето щастие на Земята... И предпочитам да загина тук заедно с всичките, отколкото завинаги да я напусна... За миг ми се стори, че лицето на Елза някак

особено се опъна и стана нещастно. Никога не бях виждал толкова нещастно човешко лице. Почувствавах огромно желание да протегна ръка, да я погала. Но не го направих, никога не бях го правил.

– Ник! – обади се тя и аз съвсем ясно усетих в гласа ѝ нотките на отчаяние.

– Слушам те, Елза...

– Представи си, че открием в Космоса една нова Обетована земя... Тогава защо да не поведем натам цялото човечество... Защо да не напуснем нашата изтощена Земя?

– Елза, мила, ти преди малко сама каза, че човечеството не може да живее в рай...

– Все едно, Ник, важното е веднъж да тръгнем...

– Аз няма да тръгна, Елза... В края на краищата Ханаан не е бил нито по-богат, нито по-цветущ от Египет...

– Там е работата, че Мойсей е знаел, Ник... И въпреки това е тръгнал. Никак не е бързал, но все пак е вървял рамо до рамо с другите... Не разбираш ли защо?

– Наистина не разбирам...

– Заради другите, Ник... Заради тези, които не са знаели. Заради тези, които са вярвали и са очаквали. В това се състояло неговото лично щастие, неговото движение...

Внезапно се почувствавах много изморен. Или пък много измъчен, не разбирах точно какво. Може би никога не съм познавал себе си, дори не съм се опитвал.

– Мога много лесно да ти отговоря и на това, Елза! – казах аз найсетне. – Там е работата, че за мен „другите“ си ти... Ти и всичко, което е около тебе. За мен ти си моето движение, моето странствуйване към целта. Това не са прости думи, Елза, така го чувствавам... Можеш да ме мислиш за обикновен и посредствен, но за мен това е истината.

Елза спря и ме погледна втренчено.

– Но тока значи, че ти си щастлив, Ник! – каза тя и внезапно заплака: – Но аз не съм... Аз искам да тръгна като Мойсей през пустините. Искам да търся някаква Обетована земя... Просто искам, не разбираш ли?

Тя млъкна и нервно изтри сълзите от бузите си. Нямахше нужда да говори повече, беше ми вече съвсем ясно, че съм извън нейните мисли, извън чувствата ѝ, извън всичките и стремежи. И все пак заемах някакво място в живота ѝ, може би на брат, на приятел? Не, това не ме радваше, това ме правеше по-скоро нещастен. Елза, изглежда, разбра, че е

прекалила, защото ме хвана под ръка.

– Всичко това са глупости, Ник! – каза тя унило. – Никъде няма да стигна с моята жалка капсула... Само до Марс за един миг и после две седмици по обратния, път...

И понеже мълчах огорчен, добави съвсем меко:

– А сега да изпомним нещичко... Гърлото ми пресъхна от толкова приказки...

Отбихме се в бюфета на спортната база, изпихме по един лимонов сок. Тук беше доста шумно, моите колеги ми кимаха почитително отда-лече, малко учудено се вглеждаха в Елза. Трудно им беше да я възприемат като спортистка, нашите момичета изглеждаха в сравнение с нея истински колоси. По едно време на масата ни седна Дик, моят старши треньор. Бях го запознал с Елза, той доста внимателно стисна пръстите ѝ в своята огромна ръка. И какъвто си беше простицьк и откровен, веднага запита:

– Какво сте се умърлушили? Да не се връщате от погребение?

– Да, нещо подобно – отвърна шеговито Елза. Вече се беше съвзе-ла, намираще сила и за шегя. Дик веднага заряза огромния си сандвич.

– Как така нещо подобно? – учуди се той искрено. – Само на това няма нищо подобно?...

– Има – каза кратко Елза.

– Какво например?

– Ами например раждането...

– Отде-накъде! – изсумтя Дик. – Раждането е нещо точно обратно.

– Обратно съвсем не значи различно – усмихна се Елза. – Според вас двата края на метъра не са ли еднакви?

– Разбира се, че не са... На единия му край пише нула, на другия сто.

– Вярно е – кимна Елза. – Но когато мерите нещо с метъра, нима гледате от кой край ще започнете?

– Да, разбира се! – не се предаваше Дик.

– А според мен това е напразен труд... Както и да обръщате метъра, реалната мярка си остава една и съща, нали така?

– Май че е така! – засмя се Дик. После, като помисли малко, добави:

– Това момиче има ум в главата си... Дватамата с нея като нищо можете да станете шампиони и на нашата викторина...

Не можах нищо да отвърна на тоя доста съмнителен комплимент. Хубавото беше само това, че Елза се развесели и съвсем забрави

неприятния си разговор. Но след като Дик си отиде, между нас отново настана неловко мълчание.

- Ник, да отидем някъде, където е по-весело – предложи Елза.
- Да, разбира се... Но не знам къде днес може да бъде весело.
- Ами например на новото ревю на Мишел...
- Да се опитаме – каза аз.

Отново взехме въздушно такси. Тоя път водач ни беше една толкова огромна жена че едва се побираше в кабинката си. Като чу адреса, тя ни погледна неодобрително.

– Това не е сериозно. Чудя се как хората могат да гледат такива глупости...

– Днес сме решили да бъдем несериозни – обади се предпазливо Елза.

– Едва ли ви е за пръв път – каза намръщено жената. – Хайде, качвайте се.

Но добрият стар Мишел не ни разочарова. Той беше поставил прекрасна пантомима – „Момиче, уший си рокличка“. Хореографията беше изключителна, да не говорим за самите момичета. Но тия, които бяха в залата, нито носеха рокли, нито желаеха да ги шият. През цялото време те се смееха гръмогласно и подхвърляха закачки на актьорите. Бих цапнал с удоволствие някоя от тях, но нямах настроение за това. Все още ми беше тъжно, макар че Елза, както виждах, не снемаше от сцената възхитените си очи. Тя само няколко пъти крадешком ме погледна, после леко докосна ръката ми.

– Прости ми, Ник – прошепна тя. – Ще видиш колко хубаво ще се нареди всичко... Като се върна, ще видиш...

След края на пантомимата, според неписания закон на театъра, Мишел излезе на сцената бял като албатрос и усмихнат като момченце. Неговият вид беше наистина чаровен и покоряващ – тия, които преди малко дюдюкаха, сега ентузиазирано ръкопляскаха. Като се усмихваше и раздаваше смешни въздушни целувки, вечният актьор леко се изтегли зад кулисите.

– Да вървим! – каза Елза уплашено. Да вървим, докато не са светнали лампите...

Едва ли не панически се оттеглихме към терасата. Беше все още светло, слънцето току-що бе залязло. Под зачервеното небе летяха несметните рояци па въздушните таксита. Много по-високо от тях плавно кръжеше нашето нощно изкуствено слънце. Най-много след половин час то щеше да светне с прозрачна нежно синя светлина. Започваше

най-хубавата част на нашето денонощие – времето за забавите. Тогава целият транспорт спира, улиците се изпълват с оживени тълпи. Точно в десет всички малолетни трябва да се приберат по домовете си. А тая нощ в десет започваше карнавалът на медиците – най-хубавият от студентските карнавали. Сутринта мислех, че ще бъдем там заедно с Елза, сами в огромния рояк, маскирани като бели прилепи. И щяхме да се приберем чак призори, когато нощното слънце избледнее съвсем на чистото небе. Нищо не излезе от цялата работа и май за всичко беше виновен тоя проклет Мойсей...

– Ник, трябва да вървя да се приготвя – каза Елза. За пръв път в гласа ѝ почувствувах вина.

– Да те чакам ли?

– Да, разбира се... Точно в десет ще дойда да те взема...

И тя наистина дойде точно в десет с един от блестящите бусове на Научния център, украсен със знака на дежурните служби. Не беше сама, още десетина млади хора седяха по меките фотьойли и ме поглеждаха недружелюбно. Не им обърнах внимание, изглеждаха съвсем невзрачни с оределите си коси и безцветни погледи. И не бях аз виновен, че не можеха да се грижат поне за косите си. Ако искаха да кажат с това, че са далече от земните суети, предани роби на науката, надали щях да им повярвам. Те някак престорено и тържествено мълчеха, но аз усещах, че всъщност ревнуват Елза... Тя ми се стори радостно възбудена и оживена, с голямо удоволствие им разказваше за пантомимата на Мишел, която никой от тях не беше виждал. Не вярвам и да я слушаха, само я гледаха с обожание, което им беше трудно да скрият. Най-сетне бусът кацна сред чудовищните антени на центъра. Но щом останахме сами, настроението на Елза изведнъж помръкна, очите ѝ станаха тъжни.

– Ник, бъди сигурен, че всичко ще свърши добре.

– Никога не съм се съмнявал! – отвърнах аз достатъчно бодро.

– Ами тогава?

– Не, нищо – казах аз. – Не съм глупак, разбирам каква висока чест ти се прави...

Тя се зарадва.

– Ето виждаш!... Сега трябва да се усмихваш...

– Не мога, Елза... Страхувам се, че колкото и да ми са бързи краката, вече никога няма да те настигна...

Тя ме погледна изумено:

– Не бива да говориш така, Ник... Обидно е...

– Елза, кога ще се върнеш обратно?

– Не зная точно, ще го научиш от пресата... Но съм сигурна – с първия междупланетен кораб... Ти ще ме чакаш ли?

– Аз ще те чакам, но ти няма да ме видиш... На посрещането ще присъствува навярно целият град...

– Ще те видя, Ник, бъди сигурен! – каза тя.

После се повдигна на пръсти и ме целуна по устните. Това беше толкова неочаквано, че даже не успях да я прегърна.

– Довиждане, Ник...

След час аз вече стоях в бункера и заедно с още десетина души със свито сърце очаквах излитането. Стартовата площадка бе заградена от четири кули с доста причудливи форми. Това бяха четирите най-добри кваркови генератори на света – истинско чудо на техниката. Между тях върху ниска метална платформа бе положена капсулата – идеална сребриста сфера с иридиеви отблясъци. Не ми се виждаше по-висока от човешки ръст, просто изтръпвах, като си представих Елза свита в нея като червейче. Между тия, които бяха около мен, веднага разпознах няколко младежи от буса. Именно техните лица ми се видяха най-сериозни и загрижени, в погледа им се усещаше тревога. Изведнъж съжалих за пренебрежителните мисли, които ми бяха минали през главата, докато летяхме насам. Всъщност те я обичаха и се плашеха за нея. Като че ли за пръв път истински се изплаших и аз. В дванайсет без една минута в репродуктора се чу тих звън, после отсечено и ясно заговори спокоен мъжки глас:

– Бъдете готови!

– Готова съм! – отвърна ясният глас на Елза.

– Готов съм! – отвърна мъжки глас, в който личеше вълнение.

– „ЕР-8“, включвайте...

– Включвам! – каза мъжът.

Над четирите енергетични кули блеснаха синкави мълнии и мигом угаснаха. Елза ми беше казала, че около капсулата ще се образува гигантско силово поле, което човешката мисъл не може да си представи. В миг капсулата сякаш изчезна, просто се изпари пред очите ни. След това отново се появи, все така блестяща и чиста, но вече на цял метър над площадката. Докато я наблюдавахме със затаен дъх, сферата бавно се издигна и застана неподвижна на нивото на генераторите.

– „Сигма-Ю“ – чувате ли ме?

– Чувам ви – каза ясният глас на Елза.

– Отклонение от индикациите?

– Никакви! – отвърна Елза.

– Включете...

– Включвам! – каза Елза.

Това бяха последните й думи. В следния миг сферата блесна като слънце, което ни ослепи. И вече не видях, по-скоро усетих гигантската унищожителна експлозия.

5

Когато дойдох в съзнание, първото нещо, което видях над себе си, беше загриженото лице на Лоу. Но много по-късно съзнах, че това е именно Лоу, в тоя миг виждах просто едно обикновено човешко лице.

– Елза! – казах аз отчаяно.

– Елза ли? – трепна Лоу. – Каква Елза?

Не знаех каква Елза, нищо не помнех. Като насъбрах сили, едва-едва се огледах. Намирах се в малка ракета, която навярно се движеше. Някакъв човек край пулта за управление ме гледаше с широко отворени очи. И изведнъж като че ли малка експлозия блесна в моето помътено съзнание, Но това, което тя освети, беше нищожно.

– Ти ли си, Гавон? – попитах аз неуверено.

– Да, Славин! – отвърна зарадван летецът. – Аз съм, братко...

– Къде се намирам?

– В ракетата, в нашата ракета... Ние се връщаме на „Сириус“...

Но не помнех нищо – ни за ракетата, ни за „Сириус“.

– Ти си Лоу, нали?

– Ами да, разбира се... Цял-целеничък! – едва не изрева Лоу. – Нима нищо не помниш?

– Малко! – казах аз. – Много малко...

– Не помниш ли червената Луна и статуята на Мойсей?... Леле, какъв номер ни изигра тоя брадат старик...

Мойсей?... Да, да – нещо си спомнях. Статуята, разбира се, прекрасната бяла статуя...

– Разкажи, Лоу, може би нещо ще си припомня. Лоу ме погледна озадачено.

– Като че ли може да се разкаже! – замънка той. – Това е чисто и просто някаква дивотия... Ние четиримата стояхме пред статуята и дрънкахме глупости. Тогава ти я удари с юмрук по коляното... И изведнъж изчезна, сякаш се превърна на въздух. Зер нищо не помниш?

Да, спомням си нещичко... Падах... падах...

– И после? – запитах аз.

– После ли? – Лоу погледна изпитателно към Гавон.

– Разказвай! – кимна Гавон.

– Просто побесняхме, като изчезна... Гледахме насам-натам – нищо. Тогава Гавон май си загуби съвсем нервите – и той удари с юмрук

статуята по коляното. Пак нищо – старецът тоя път изобщо не реагира. Така се ядосахме, че решихме да разрушим статуята, и пиедестала, но на всяка цена да те намерим... В края на краищата как тъй ще изчезнеш, все трябва да си някъде. Но нямаше с какво, затова се върнахме в ракетата да вземем оръдия... И...

Лоу нерешително млъкна, сякаш се срамуваше да продължи нататък.

– Говори, щом си започнал! – подхвърли му нетърпеливо Гавон.

– Там е цялата работа! – въздъхна Лоу. – Сега, момче, пази си ума... Като влязохме в ракетата, представи би, намерихме те там легнал в ей това положение, в каквото си и сега.

Лоу ме гледаше така смаяно, сякаш сам не вярваше на думите си. Но кой знае защо аз никак не се учудих, всичко ми се виждаше съвсем естествено.

– Може и да сме полудели – каза Лоу с огорчение. – Но това е, което видяхме... Пък ти сега, ако искаш, вярвай, ако искаш, не вярвай...

Едно трето лице се надвеси над мен – Лусин. – Ти не му каза най-важното! – обади се той.

– Ах, да, наистина...

– В дясната ти ръка, Славин, ние намерихме ей тая хартийка – каза Лусин озадачено.

И той наистина ми подаде някаква съвсем обикновена хартийка. На нея с печатен текст, очевидно на машина, бе написано някакво изречение. Аз с усилие го зачетох:

„Запомни, човече, че когато си в лодката...“

Дори не го дочетох докрай. Изведнъж в съзнанието ми сякаш се отпуши някакъв бент и върху мен като водопад започнаха да се изливат образи, картини, спомени...

КРАЙ

© 1984 Павел Вежинов

Сканиране, разпознаване и редакция: Светослав Иванов, 2007

Публикация:
ПАВЕЛ ВЕЖИНОВ
Белият гущер
Повести и разкази

Съставител: Христо Стефанов
Редактори: Каталина Събева, Валентин Кържилов
Библиотечно оформление: Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев
Рисунка на корицата: Текла Алексиева
Художествен редактор: Иван Кенаров
Технически редактор: Пламен Антонов
Коректор: Паунка Камбурова

Българска, I издание
Дадена за набор на 25.X.1984 г.
Подписана за печат на 7.III.1985 г.
Излязла от печат месец март 1985 г.
Формат 70x100/32 Изд. № 1821 Тираж 60112
Печ. коли 31 Изд. коли 20,07 УИК 19,03 Цена 2,50 лв.
ЕКП 9536221631 5605-61-85
Книгоиздателство „Георги Бакалов“ – Варна
Държавна печатница „Балкан“ София

© Павел Вежинов, 1985 г.
© Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление, 1979
© Текла Алексиева, рисунка на корицата, 1985
с/о Jusautor, Sofia

Съдържание:
Космосът на човека – предговор от Христо Стефанов
В една тъмна нощ
Историята на едно привидение
В един есенен ден по шосето
Сините пеперуди
Белият гущер
Когато си в лодката
Бариерата

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2893>]